

TELEPÜLÉSEK TÖRTÉNETE ÉS FÖLDRAJZI ELHELYEZKEDÉSE A ZALAEGRSZEGI KISTÉRSÉGBEN

forrás: Szintén László, Zalaegerszeg és Térsége Többcélú Kistérségi Társulás

ALIBÁNFA:

Alibánfa Zala megye északi részén a Zala folyó baloldalán található, a Zalaszentiván, Kemendollár és Pethőhenye községek közötti utak találkozásánál. A falut kettészeli a vasút, amely a falu mellett ágazik kétfelé. Zalaegerszegtől délkeletre 11 km-re található település. Vasútállomása Zalaszentiván, ahonnan négy irányba indulnak vonatok: Zalaegerszeg, Szombathely, Pécs és Budapest felé.

1628-ból maradt oklevélből tudjuk, hogy a faluban két malom működött, az egyik az Eördögh a másik a Tompa család birtokában. A közöttük dúló vita hosszadalmas volt, ám eredménnyel zárult, egy malmot csináltak kettőből, amelyet felújítottak és megnagyobbítottak. A források több családot emlegetnek, mint a terület kisebb –nagyobb urát, például a fentebb említetteken kívül a Kavassy, a Nádasdy, Sythkey és a Chernel családokat.

A XVI. Század közepétől török jelenlétről is rendszeres híradások vannak, Alibánfa mellett volt az átkelő a Zalán, ahol a török portyázók rendszeresen megjelentek. A töröknek fizettek adót is, olykor a törökök embereket is raboltak. A hódoltság korában népmozgalmára, a lakosság apadására utal az 1690-es úrbéri összeírás, mely azt adja tudtul, hogy a település már 45 éve pusztta, ami azt valószínűsíti, hogy a török vagy a lakosság elmenekült a veszélyes területről.

A népesség az 1700-as évek elején fokozatosan települt be, jelentkeztek a régi tulajdonosok leszármazottai is és mások is találtak megélhetést. A XVIII. Század közepén a földeket még két nyomásban, négy iga vonóval és háromszori szántással művelték, az elvetett mag két és félszerese termett.

Egyházilag 1748-ban a falu még Nemesapáti filiája, majd 1777-ben Szent Iván leányegyháza. Templomát 1757-ben kezdték építeni és Szent János fejvétele tiszteletére szentelték fel. Papja ekkor még nincs. Ebből a templomból nem sok maradt. A jelenlegi 1854-ben építették, a felszentelés Kisboldogasszony emlékére történt. Az épület műemlék jellegű. Megmaradt az új egyházmegyéek kijelölésekor is a veszprémi püspökség uralma alatt.

Eredetileg Lukafa község volt, Alibánfával 1871-ben egyesítették.

Az 1930-as években terület legnagyobb birtokosa Csertán Elek volt.

A második világháborúban nyolc alibánfai áldozta életét.

1945-ben a földosztáskor 70 igénylő kapott összesen 211 katasztrális hold földet. Már 1956 előtt működött termelőszövetkezet a faluban, amely később újjáalakult Megértés néven, majd egyesült a zalaszentiváni Búzakalász Termelőszövetkezettel.

A falu 1950-ig közigazgatásilag a Zalaszentiváni Körjegyzőséghez tartozott. 1969-ig a Pethőhenyével közös tanács társközsége volt. Az 1990-es választások után a község Zalaszentivánnal, Pethőhenyével és Zalaszentlőrincsel hozott létre körjegyzőséget zalaszentiváni székhellyel.

ALSÓNEMESAPÁTI:

Zalaegerszegtől 9 km-re keletre, a 76-os sz. főút mellett fekszik, a Szévíz és a Foglár patak határolta területen.

Eredetileg három különálló település (Felső-, Közép- és Alsó-Nemesapáti) volt, mely közül Nemesapátit említik elsőként írásos emlékek.

A [15. század](#) során több nemesi család (Egerváriak, Gersei Petők, Marcaliak, Deákok) is rendelkezett birtokkal a településen. A [16–17. században](#) a törökök sokszor feldúlták, mindezek ellenére nem néptelenedett el. A lakosság a református hitre tért, a [18. század](#) elején azonban rekatolizált.

A 18. század során a település gyorsan fejlődött. [1753](#)-ban új templom, [1777](#)-ben iskola nyitotta meg kapuit Alsónemesapátin. A [19. században](#) több zsidó család is a településre költözött, ahol a domináns földművelés mellett egy szerény iparos réteg is megjelent. A [Nagykanizsa-Sopron](#) vasútvonal megnyitása nagyban elősegítette további fejlődését (1919. május 1-jén állt meg az első vonat). Alsónemesapáti [1927](#)-ben vált külön [Nemesapátitól](#) (m. kir. BM.67.560./1927. számú rendeletével). Az [1930-as években](#) Nemesapátihoz hasonlóan itt is takarékszövetkezet nyílt.

1938-ban a község postát kapott.

Alsónemesapáti 1939-ben: „kisközség a Zalaegerszegi járásban. Területe: 2474 k.hold. Lélekszáma 1094. Lakóházaik száma: 2006”

A [II. világháborút](#) követően a közeli [Zalaegerszeg](#) gyors fejlődése és vonzereje sok helyi lakost elcsábított. Így ma már a lakosság jelentős része a mindennap a megyeszékhely felé ingázók közé tartozik, de egyre szélesebb körben jelennek meg a településen belüli vállalkozások (elsősorban vendéglátás).

1950-ben kigyulladt a villany a faluban, 1951-ben távbeszélő állomást létesítenek, vándormozi is működik 1952-ben létrehozták a letéti könyvtárat,

1957-ben épült meg az orvosi rendelő és a tejcsarnok, ekkortól van orvosa a falunka, 1969-ben társadalmi unkával klub épül, 1972-ben ravatalozó.

1982-ben a falu összefogásával megépül az óvoda

Jelenleg a településen az oktatás a Csertán Sándor Általános Iskola és Óvoda révén biztosított, melyet Nemesapáti önkormányzattal közösen tartanak fenn, hasonlóan a körjegyzőséghez. A védőnői szolgálat működtetésében Kisbucsa Önkormányzata is részt vesz. Szintén a három települést érintően háziorvosi teendőket vállalkozási formában végzi a Medi+Sel Bt.

A házi segítségnyújtás a TÁMASZ Alapszolgáltatási Intézmény családgondozói révén biztosított a faluban.

Elpusztult középkori települések Alsónemesapáti határában: Egyházasbucsa, Hazugd, Betefa, Sikefa

BABOSDÖBRÉTE:

A Göcsej Kistérségi Társulás tagja, Zalaegerszegtől 15 km-re.

Első említése már 1128-ban ismert. Ekkor, 1229-ban és 1468 Debrete, 1470 Babosdebrethe. A szláv bob = bab községből -s képzővel alkotott személynév került előtagként az eredetileg Döbrete helynév elé, amely a szláv Debreta személynévnek az orrhang nélküli átvétele. Eszerint a XI. század utáni átvétel.

A zalai vár földje volt, amelyet 1274-ben cserélt el IV. László, egy Kebele nevű földért. Nemesek lakták, leginkább a Debretei család 3 ága, akik 1366-ban osztozkodtak meg az itteni birtokaikon. Azok a várszolgák, akik itt laktak a kancelláriában hamis módon levelet szereztek arról, hogy ők nem várszolgák, hanem várjobbágyok, s így érvényteleníteni akarták ezt az adományt. A király azonban, minthogy a tényállással tisztában volt, meghagyta a nádornak, hogy szüntessék meg a pert. 1457-ben kápolna hely, de a török idők után nincs temploma. Az 1500-as években gyakran voltak birtokháborítási perek. Egyes feljegyzések arra utalnak, hogy a vár megerősítési munkákban és szállításokban gyakran szerepelt a babosdöbréteiek neve. 1598-ban arról szólt egy tudósítás, hogy a kanizsai várból a katonák a döbrétei possessióban feltörték egy prészázat. Az 1500-as évek vége felé gyakran van arról hír, hogy döbréteiek a török fogságában vannak és kiszabadításuk súlyos nehézséget jelent az otthon maradtaknak. Az 1690-es úrbéri összeírás szerint "Döbritte pusztá falu, a milleyiek bírják, a birtoklás joga tisztázásra vár". 1720-ban curialis hely. 1728-ban a Rosás család vette meg. Ebben az időben egyházilag Milej filiája.

Az úrbérrendezés után az egész telket 22 hold szántó és 6 szekér szénát adó rét után számolták. 1768-ban az itt élőknek urbáriumuk nem volt. Ki több, ki kevesebb szolgálattal tartozott. Robotolni sem kellett. Az uraság erdejében makkoltattak és tűzifát gyűjthettek. Kilencedet és tizedet nem fizettek, szabad menetelűek voltak.

Az 1777-es forrásokban megjelenik a tanító, akit természetben fizettek, ugyanígy a bábaasszony is, akinek nevét is ismerjük: Tóth Orsolya. 1778-ban 171 hívővel a mileji plébániához tartozik, 1795-ben az akkor alakult nagylengyeli plébánia filiája lett.

1828-ban 20 házból állott és 158 lakosa volt, az ebből az évből származó összeírás szerint a földet két

nyomásban művelik, az egyik részben búzát, rozst, zabot és kukoricát vetnek, a másik részt parlagon hagyják.

1851-ben több köznemes birtoka.
Az 1925-ös Közigazgatási Útmutató részletesen bemutatja az állapotokat. Minden szempontból Nagylengyelhez tartozik. Új temploma 1933-34-ben épült. Ugyanakkor saját iskolája van 1886 óta, 2 tantermes 3 tanerős.
Az 1945-ös földreform után a birtokviszonyok módosultak. Az összes birtok 2236 kh, ebből felosztásra került 247 kh, 33 igénylő között. A községben a földhöz és a házhelyhez juttatottak száma 358 volt. 1948-ban 8 osztályossá alakítják az iskoláját, az 1-4. osztályban 72, az 5-6-ban 25 és a 7-8 évfolyamba 17 tanuló járt. Két tanítóval oldották meg a nehéz feladatot. Külterületként Babosdöbrétéhez tartozott az 1949-es népszámláláskor: Kőhegy, Tordahegy, Újvaspuszta is. 1960-as statisztika alapján a faluban a termelősövetkezet 31 taggal, és 245 kh földdel bírt. Ekkor egy kis 40 férőhelyes mozival és párszáz kötetes könyvtárral is rendelkezett. A Göcseji Úttörő Tsz-ben 1965-ben már 233 fő tag volt, s 969 kh-on gazdálkodott. A szarvasmarha állomány 171 darab volt és két traktorral szántottak. Egyháza 1946 óta önálló lelkeszség. A zalaegerszegi esperesi kerülethez tartozik. 1967-ben készült el az új lelkesztrakás. Közigazgatási ügyintézés vonatkozásában a Teskánd székhellyel működő közös körjegyzőséghez tartozik.

BAGOD:

Bagod község Zala megyében Zalaegerszegtől 5 km-re nyugatra a Zala folyó bal partján a 76-os főközlekedési út mellett fekszik. A Zala völgye itt viszonylag keskeny, Boncodföld és Bagod között alig egy kilométer. A folyó a Kemeneshátról lefutó dombvonulatokat mintegy alámossa, egyúttal elválasztja azt a Göcsej agyaghegyvonulattól.

A határában (Curgaszi csárdánál) ágazik le a főútvonalról egy, a 86-os főúttal összekötő út, Zalalövő irányában. Településünkön áthalad a Zalaegerszeg - Óriszentpéter új nemzetközi vasútvonal is. A közúti és vasúti közlekedésből fakadó előnyök, valamint a város közelsége és a községünk régi és jelenlegi vezetőinek köszönhetően egy dinamikusan fejlődő település körvonala rajzolódik ki a XXI. század elején.

A török megszállás alatt a török hivatalokban összeírás készült (defter) az adózó népesség és a termelés felmérése céljából. A hódoltság alatt a nép hordozta a terhet, fejet hajtott, mert bölcsen tudta, hogy a meghajtott fejet nem vágja le a kard. Lelkében és két keze munkájának eredményében azonban értékeket őrzött meg.

A gazdálkodó birtokosok és nagyasszonyok kertészkedtek, gyógyítottak, a papok lelki vigaszt nyújtottak, az élet meglassulva ugyan, de ment tovább. A vasvári káptalan egy 1676-os jegyzőkönyv tanúsága szerint "értéséra adja mindenkinek, hogy a Vitenyed nevű pusztát (mivel) megpusztult és lakosaitól megfosztott, ezért adjuk Kis Andrásnak és Tot Andrásnak, megszállanak ilyenformán". A "megszállás" utáni 6 esztendeig szabadok, utána tartoznak a káptalannak 2-2 forintot fizetni. A levéltári iratok között gyakoriak a vasvári káptalan jegyzőkönyvei, jobbagysessiek (jobbágytelkek) adományozásáról tanuskodnak. A területen ekkor kétnyomásos gazdálkodás jellemző, a rétek a Zala árterületén vannak, a távolabbiak jó szénát teremnek, csak házi szükségletre vetnek.

Az 1768-ban kelt urbárium szerint Alsó-Bagodban 20 hold szántó, 6 szekér rét van. Ekkor 6 földesúr él a faluban: Sennyeiné, Sümeghné, Skublicsné, Forintosné és Thassy László árvái. A XIX. Században megélnék a politikai harcok. A reformpolitikusok harcolnak a feudális kötöttségek feloldásáért, a jogegyenlőségért, a polgárosodásért, amelyek a jövedelmező gazdálkodási viszonyoknak is feltételei. Ennek hatása a vármegyét is mozgásba hozta. A Zala Megyei Közgyűlés

például adakozásra hívta fel a főurakat és főpapokat. Az adományok kezdetben gyéren csordogáltak, mire Skublics Károly helyi középbirtokos felajánlotta 790 műből álló (összesen 1954 kötet) magánkönyvtárát "közhaszonra és használatra". A könyvállomány tartalmazza többek között Rousseau és Swift műveinek francia és angol nyelvű teljes sorozatát. A könyvek ma is megvannak, megcsonkított állapotban őrzi a megyei levéltár. Szép példát mutatott a helybéli nemes úr ezzel a felajánlásával. A reformkori harcok eredményeit az 1848-as forradalom hozta meg. Megvalósult a polgári átalakulás hazánkban is.

Létrejött a kiegyezés, megindult a gazdasági fejlődés. A polgárosodás jótékony hatása érezhetővé vált. Vasútvonalak épültek, megkezdődött az ipari fejlődés, megélénkültek a külső és belső piacviszonyok. A "boldog békeidőkre" azonban rálépett a háború. A két világháború után a több évtizedes idegen rendszer következett, mely ellen az 1956-os forradalom vette fel a harcot. A II. világháborút követően Bagod tanácsai központ jellegű település. A községi közös tanácshoz tartozik Boncodfölső, Hagyárosbörönd és Zalaboldogfa. Ekkor 6 osztályos iskolával rendelkezik, 2 tanteremben 3 tanító tanít. Az 1949-es népszámlálás adatai szerint lélekszáma 890 fő, 164 lakóházzal. A téveszítéssel megkezdődött az elvándorlás az egerszegi munkahelyekre. Legtöbbször a ruhagyárban és a tejiparban helyezkedtek el. Jó kereseti lehetőséget adott a helybéli gépállomás majd később Mezőgép ill. Zalagép. 1957-ben bővült az iskola, 2 épületben 8 osztály működött. Van művelődési háza, mozija, állatorvosa, könyvtára és boltja. A község mai felépítését a 70 - es években nyerte el, a négy falurész egyesítésével. (Alsó és Felsőbagod, Szentpál és Vitenyéd) Rendelkezik vezetékes vízellátással, postával, takarékszövetkezeti fiókkal, létesült óvoda és faluház is.

A tanácsrendszer utolsó beruházása az egészségház volt, mely magában foglal orvosi, fogorvosi és védőnői rendelőt.

Bagod 1990 - ig Községi Közös Tanács székhelye volt. A rendszerváltás után a volt székhelyközségből és a társközségekből megalakultak az önálló önkormányzatok. A megalakulás után létrejött körjegyzőség rövid időn belül megszűnt és így Bagodban 1992-től önálló polgármesteri hivatal működött. 2001-től a település ismét körjegyzőségi székhely, Hagyárosbörönd községgel ismét körjegyzőséget hozott létre.

A rendszerváltás után a falu első megválasztott polgármestere Polgár József tanár, majd ezt követően immár 3. alkalommal Mogyorósi József mérnök. Az önkormányzatiság első éveiben a község szennyvízcsatorna építésébe kezdett. A befejezés az újabb ciklusra maradt, melyben átadásra került 1997-ben a tornaterem, majd a következő évben a község háza került felújításra. Községünk infrastruktúrája 1999-ben lett teljes a gázvezeték hálózat átadásával.

A millennium évében ravatalozót, parkot, járdát, és utat építettünk.

Községünk Szentpáli falurészében található a XIII. században épített késő román stílusú köralakú kápolna, melyet a XVIII. században barokk hajóval és toronnyal bővítettek a millennium tiszteletére eredeti állapotának megfelelően felújították.

A faluban a 2001. évi népszámlálás adatai alapján 1292 fő él az 1990 évi 1230 fővel szemben. A lakosság szám - kisebb hullámvölgytől - eltekintve folyamatosan emelkedett, mely az önkormányzat számára az eddigi munka visszaigazolása, illetve újabb ösztönzés a cselekvésre. A földrajzi adottságot, az infrastruktúra meglétét és a több mint 400 munkahelyet figyelembe véve az önkormányzat legfontosabb feladata a letelepedés és otthonteremtés biztosítása. Előző feladatok rendkívül nagy jelentőségűek, mivel a korábbi évtizedekben és években is a településünk egyik legnagyobb problémája az önkormányzati építési telkek hiánya volt.

A 80-as évek közepén alakították ki a Faluház utcát mely 2 -3 év alatt teljesen beépült.

1987-től egészen 2000-ig az önkormányzat nem rendelkezett építési területtel, így a lakosságmegtartó elvárásoknak nem tudott megfelelni. 2001 évben kialakított 17 építési telek azonnal elfogyott. 2008-ban a Széchenyi utcával párhuzamosan, és a 76-os úttal összeköttetésben 22 db építési telek került kialakításra, melynek értékesítése jelenleg folyamatban van.

BAK:

Bak község Zala megye középpontjában helyezkedik el, egyik legfontosabb közlekedési csomópont. Zalaegerszegtől 13 kilométerre, a Válicka patak völgyében fekszik. Keletről meredek, nyugatról lankásabb dombok határolják. Itt keresztezi egymást a 74-es és 75-ös országos főút, a Rédecics-Keszthely, illetve a Vasvár-Zalaegerszeg- Nagykanizsa irányokban. Fontos alsóbbrendű utak vezetnek Tófej és Rádiháza irányába is.

Területén az időszámítás előtti III-IV. évezredben is éltek emberek. Később szlávok, majd avarok telepedtek meg a környékben, a honfoglalás után pedig Koppány vezér birtoka volt. Szent István király 1024-ben a zalavári bencés apátságnak adományozta, Nagy Bak néven. A következő századokban az egyház, illetve a király tulajdonában volt. A település 1394-ben országos vásártartási jogot kapott, egy 1400-as oklevél pedig városnak titulálja (Oppidum Book). A török hódoltság korában a kanizsai törökök – valószínűleg a nagy forgalmú út miatt – sokat háborgatták a települést. A korábban virágzó település elnéptelenedett, a házak romba dőltek. A török uralom után Bak a Nádasdyak, majd a Széchenyiek földbirtoka volt. Egy 1720-ból származó feljegyzés szerint százan lakták a települést. Gróf Széchenyi István templomot építtetett, a község fejlődése ettől kezdve felgyorsult.

1870-ban 732 fő lakja a települést, 1949-ben 1756 lakost regisztrál a népszámlálás. Az urbanizációs folyamatokkal párhuzamosan Bak község népessége más falvakétól eltérően nem csökkenő, hanem növekvő tendenciát mutat. Az 1960-as és 1980-as népszámlálási adatok során regisztrálják a legtöbb lakost, 1865, illetve 1842 főt. Ez a folyamat köszönhető Bak község kiemelt közlekedési, gazdasági és intézményi szerepének, valamint Zalaegerszeg város viszonylagos közelségének. A centralizált gazdasági és intézményi rendszerek létrehozása során Bak kiemelt szerepet kap, térségi központtá válik, így vonzással bír a környező, a várostól távolabbi kistelepülések irányába. 1990 és 2001 között a lakosság szám kisebb mértékű fogyása tapasztalható. A 2001-es népszámlálási adatok alapján 1767 fő lakja a települést.

BAKTÜTTÖS:

A 75-ös főútról rövid kitérővel érhető el Baktüttös, a 346 lakosú település. Bak és Tófej között helyezkedik el.

Tüttös („Teu Teus”) formában Bakkal együtt [1239](#)-ból való első említése. A település középkori történelme nem ismeretes, de feltételezhető, hogy Bakkal együtt cserélt gazdát. Azt viszont tudni, hogy a [16. században](#) teljesen elnéptelenedett a törökök pusztítása miatt.

Újratepedése [1718](#)-ban indult, és lassan folyt. A [18.](#) és [19. században](#) sem fejlődött komolyabban a település, elsősorban nagyon rossz minőségű földjei miatt. A falu elmaradottságát az is fokozta, hogy elzárt településnek számított, amit az is tükröz, hogy például tizedet senkinek nem fizettek, papjukat természetbeni juttatásokkal látták el.

BECSVÖLGYE:

Becsvölgye község Göcsej szívében, Zala megye nyugati részén helyezkedik el, a megyeszékhelytől, Zalaegerszegtől 25 km-re.

A településnek hét önálló része van. Pajzsszeg és Barabásszeg képezik a falu központját, itt van a legtöbb lakos és a legtöbb intézmény.

Becsvölgye neve a múlt század végétől nem használatos, 1943-tól éledt fel újra, aminek nem mindenki örült, arra gondolva, hogy emiatt a korábbi községnevek eltűnnek. Kislengyel, Vargaszeg, Pajzsszeg, Barabásszeg, Salomfa, Vörösszeg és Kereseszeg 1943 óta tartozik együvé. Mind a hét település legalább nyolc évszázados múlttal rendelkezik. Hivatalos iratokban ettől kezdve Becsvölgye szerepel, de az emberek továbbra is a régi községneveket használják (ma is láthatók a településen belül a

névtáblák a községnevekkel). Településrészei közül Kislengyel 1256-ban, a Becsvölgye nevét adó személynév 1233-ban, a Becsvölgyi név 1371-ben (Becsvölgy István fia Balázs), Vargaszeg 1490-ben tűnik fel az okmányokban. Az egyes családok neve és a szeg szó összekapcsolása adja a települések elnevezését. Becsvölgye és környéke kialakulásában a magyar mellett jelentős szerepe lehetett a török, a szláv és a német népelemeknek.

Barabásszeg vagy népiesen Borbásszeg a 235m magas hegynyúlvány gerincén épült. Nevét az 1513-ban feltűnő Barrabás családtól kapta. Mivel Becsvölgye legrégebbi temploma Barabásszeg északi végén állt, ez a szeg lett a települési körzet legjelentősebb gócpontja és alakult önálló községgé. Vörösszeg neve kétségtelenül a Vörös családtól eredt, Veres alakban 1497-ben tűnik fel a család Becsvölgyén, 1599-ben találkozunk a Vörös névvel. Kereseszeg valamikor jelentékeny település volt, ma már nem önálló település. Paizsszeg vagy népiesen Pajszeg 245m magas dombháton húzódik végig. Paizsszeg a bevándorlás révén gyorsan fejlődött. 1910-ben megépült a római katolikus iskola, majd 1950-ben a templom is. Becsvölgye legnagyobb településrésze.

Vargaszeg vagy népiesen Vergaszeg már 1490-től megtalálható hivatalos okmányokban. Gönci Ferenc említi, hogy a török csapatok elkalandoztak erre felé az 1600-as években a basa az itt lévő Gerencsér kútból ivott. Kislengyel 1256-ban már okmányokban is előfordul. Becsvölgye térsége határőr nemesek földjeként el volt zárva a megye részeitől, a vizesárokknak köszönhető védőgyűrű megvédte a népet a tatártól, majd a töröktől és a labanctól. Hátránya is keletkezett a településnek az elszigeteltségből, mert kimaradt a függetlenségi és vallásszabadságért folyó harcokból, fejlődése megrekedt. 1945 után a település lakói elsősorban a mezőgazdasági munkát folytatták, a birtokokat a termelőszövetkezet vette át, az erdő állami tulajdonba került. A település története ezt követően a szokásos, a központi településfejlesztési előírásokhoz kötött, a körzet központját jelentő Zalaegerszeg iparosításának, jelentős lakásépítési volumenének köszönhetően folyamatosan elvesztette a fiatal korosztály egy részét, akik elköltöztek a faluból.

BOCFÖLDE:

A település Zala megye északi részén, a megyeszékhelytől Zalaegerszegtől délre, a város szomszédságában, a Felső-Válicka völgyében fekszik. Közlekedés szempontjából jó helyzetben van, vasúti és buszközlekedés adottságai révén. A falu megközelíthető a 74-es úton. A falu körül a Zala-dombság észak-déli irányú vonulatai húzódnak, amelyekre és közé épült a község.

A település nevét 1247-ben Buchfeldenként említik először. Possessio Buchfeldenként a Hahóti család ősi birtoka volt 1402-ig. Az utódaik között felosztották, vagy pereskedtek a területéért. Egy 1410-ben kelt oklevél egy ilyen pereskedés részleteit ismerteti meg az utókorral. A birtok ez után gyakran változtatott gazdát, a Boczföldei, Gerencsei, Hahóti és Kutasi-Terjék család között. A források 1426-ban Szent Margit tiszteletére emelt kőtemplomot említenek, ami a török hódoltság alatt elpusztult. A falu a török időkben sokat szenvedett, amikor Kanizsa 1600-ban a szultán kezére került, a portyázó seregek ellenállás nélkül vonulhattak a környéken. Boczfölde, mivel a forgalmas Kanizsa-Sopron út mellett feküdt, s nem volt védett erődített hely, elpusztult. A hódoltság megszűntével, a XVIII. században a lassan újra épülő falu már a forgalmas úttól beljebb települt. Főleg kisbirtokosok lakták, s későbbi időkben sincs nagybirtokos ura. 1702-ben Mizdó Ferencz özvegye, nemesbebesi Bebesi Judit nagyasszony gyermeke nem lévén a falut Tóth István fiainak adományozta. Tóth István Thököly Imre és Zrínyi Ilona hűséges embere volt és érzelmi szálak kötötték az özvegy Judit asszonyhoz. Így került a falu Tóth Péter és Tóth István testvérek tulajdonába, akik a Visy család (ma már Vizsy vagy Vizsi) megalapítói lettek, kiknek szép számú leszármazottai ma is a községben élnek.

1826-ban 56 háza, s annak 413 lakója volt. 1851-ben 450. A kiegyezés után a közigazgatás korszerűsítésekor a zalaegerszegi járásba sorolják. 1907-től körjegyzői központ lett, idetartozott Bak és

Sárhida is. 1935-ben lakóinak száma 895 volt.

Jelenleg a falunak közel 1100 lakosa van és körülbelül 330 háza. Az elmúlt évtizedekben sokat fejlődött, hisz teljes közműrendszerrel rendelkezik. (vezetékes ivóvíz, gáz, csatorna rendszer, kábel TV hálózat) A településen körjegyzőség működik, melyet a szomszédos Csatár községgel tart fenn, mint ahogy az általános iskolát és az óvodát is. Az utóbbi években több vállalkozás kezdte meg a tevékenységét. A községben kettő bolt, három italbolt és egy panzió látja el a lakosság és az idelátogatók szükségleteit.

BONCODFÖLDE:

A Zala folyó jobb oldalán fekszik a Zalaegerszeg-Kávás közötti úton, a megye észak-nyugati részében.

Ósi plébániájának 1333-ból ismerjük Jakab nevű papját. 1498-ban is plébánia. 1550-ben és 1554-ben Gergely a plébános, a községben már vannak evangélikus nemesek. 1576-ban még áll a plébánia, de később a törökök feldúlták, a temploma is romossá vált. 1717-ben mindössze hat család él a faluban. 1753-ban Bíró Márton püspök megszervezi a plébániát, két év múlva helyreállítják a templomot, de 1778-ban még nincs tornya. A szőlőhegyen már akkor állt a Szent Margit tiszteletére épült kápolna. A hívek lélekszáma ekkor 166. Az 1830. évi vizitációkor áll már a faszindelyes torony. Új plébániaházat építettek 1869-ben, ez három év múlva leégett. Csak 1907-ben építették fel a mai épületet. A templomban 1965-ben új festmények készültek, szentélyében kialakították a liturgikus teret. A possessio régtől fogva lakott, keletkezésének pontos idejét nem lehet tudni. 1531-ből származó irat szerint Bonczodffeldeu a Kawas-i plébánosé. A források szerint a Kawas-i család birtokolta. 1773-ban a Malik, a Deák, a Nagy, a Lukács család birtokolta a területet. 111 házban 260 lakos van. 1753-ban a nagy Bíró Márton püspök előbb megszervezi a plébániát, két év múlva pedig a templomot. Tornya azonban még az 1778-as canonica visitatio idején sincs renoválva. 1795-ös feljegyzés szerint: Boncodföldre magyar falu birtokosai különféle nemesek, lakosai katolikusok, határa közép termékenységű. Borai középszerűek. Földje néhol sovány. A XX. században még számontartottak néhány külterületi helyet: Csurgaszi csárda, Martonfa-puszta, Nagyhegy, Újhegy. 1935-ben 64 lakásban 351 lakosa volt, 1024 kataszteri hold tartozott a településhez. A II. világháborúban 6 lakosát veszítette a kis falu. Az 1945-ös földosztáskor kissé átrendeződött a földbirtokszerkezet.

BÖDE:

A falu Zalaegerszeg- Teskánd-Pórszombat útvonalra csatlakozó bekötőúton közelíthető meg. Zsáktelepülés.

1859-ben a feljegyzések szerint még több kisebb kisebb szerből állott és nem út menti település volt. A hagyomány szerint a királyvölgyön király lakott valameddig, cserépedények még ma is találhatók. Pogányváron pedig a törököknek volt táboruk. A község népi építészete jellegzetes volt. A régi épületek zsúptetős, boronafalu, a házas füstökonyhásak, a konyhában sárkemence volt. Böde természeti viszonyai az éghajlat, valamint a falut övező erdők régen a gyűjtögetés feltételeit biztosították. Böde a gyantázásról, silinga készítéséről volt híres. Bödei-i gyantásoknak neveztek bennünket.

CSATÁR:

A falu Zalaegerszegtől 5 km-re délre a Felső-Válicka, a Csengő patak által körülölelten fekszik. Közlekedéscsoporthelyi helyzete jó, a 74-es főút mellett egy rövid bekötő úton közelíthető meg. Vasútállomása Bocsföldön van. Igen szép tájképi környezetben található a Zalai-dombság északi részén.

Benczés apátságát 1140 körül Márton István és felesége Magdolna alapította Szent Péter tiszteletére és gazdag adományokkal látta el. Temploma 1137-ben épült román stílusban, amely a források szerint az akkori idők leggazdagabb felszerelésű templomai közé tartozott. A területet Mátyás ajándékként Kinizsi Pál is birtokolta egy időben, majd Bakócz Tamás az ő halála után pedig az Erdődyek szerezték meg. Tőlük a Zrínyi család foglalta el és az csak Zrínyi Miklós halála után került vissza eredeti tulajdonosához.

A XVI. sz. közepétől a gyakori török betörések nyomán az apátság pusztulásnak indult. A szerzetesek elmenekültek és a falu is csaknem teljesen elnéptelenedett. 1728-ban kezdték újjáépíteni a középkori romokon a ma is meglévő templomot, melyet a Boldogságos Szűz Mária tiszteletére szenteltek. A XVIII. sz.-ban ismét benépesült a falu. 1786-ban II. József Csatár apátsági birtokát is a vallásalaphoz csatolta. Ezáltal az apátság működése lényegében megszűnik. A „kalapos király” halála után ugyan ismét lehetett adományozni a Csatári apát címet, de az adományozás joga világiakra szállt. A jog az Erdődy családot illette.

1935-ben lakóházainak száma 126. lakosainak száma: 627. fő, akik valamennyien magyarok és római katolikus vallásúak voltak. Egy katolikus népiskola és egy általános továbbképző működött. Területe 1142. kataszteri hold volt.

A II. világháborút követően átrendeződött a falu társadalma. Mezőgazdaságból a közeli munkahelyekre, főként Zalaegerszegre jártak el. Sokan el is hagyták a kis falut. Mára megállt a lakosság csökkenése. Zalaegerszeg közelsége miatt jelentős betelepülés történt. A népesség jelenlegi száma: 560 fő.

CSONKAHEGYHÁT:

Zala megye Göcseji tájegység É-i részén fekszik Zalaegerszegtől 15 km-re a göcseji dombság legmagasabb pontján fekvő község Kandikó vonulatában

Csonkahegyhát ősi települését Ján nevű birtok képezte, mely birtokot V. István király özvegye Erzsébet királyné adományozta Nádasdi Imrének 1272-ben. Az egykori Ján birtokkal kapcsolatos leírásokból megállapítható, hogy megközelítőleg azonos a

Csonkahegyhát XX.sz.végi határaival. Mint önálló községet először az 1863-as helységnévtár tartalmazta, lakosainak száma 109 fő volt. A korábbi 1897-es kiegyezés a község életében jelentős változást hozott a korábbi Zalaegerszegi járásból a Novaihoz került az új közigazgatási szervezete működésével együtt járt az úthálózat kiépítése Zalaegerszeg-Alsólendva között a legrövidebb út Csonkahegyháton vezetett. A község fejlődése szempontjából jelentős az állami anyakönyvezés kezdete 1895. október 1-től Csonkahegyhát körjegyzőségi székhely, a XIX.sz. végére a szegek közigazgatási központja lett.

Meghatározó szerepe folyamatosan nőtt, egyre több szolgáltatás jött létre a községben, ebből következően a lakosság száma fokozatosan emelkedett. 1869-es adat szerint a lakók száma 196 fő, 1960-ban ez a szám 527 fő. Az 1960-as évektől napjainkig jelentős változások figyelhetők meg a település életében, míg a lakosság létszáma csökkenő tendenciát mutat, a tárgyi fejlődés szempontjából gyarapodás figyelhető meg. (posta,gyógyszertár, orvos, körzeti iskola, óvoda,járdásítás, közművesítés, stb.) Csonkahegyháton ma 5 községek körjegyzőség működik, összkomfortos óvodai, oktatási, egészségügyi és alapvető szolgáltatásokat biztosító település. Földrajzi elhelyezkedése és a meglévő tárgyi adottságai alapján további fejlődése szükséges, illetve törvényszerű.

CSÖDE:

A megye nyugati szélén, a Vas megyei határon fekszik, a Zala folyó jobb partján, Zalalövőtől 5 km-re.

A falu 2 részből áll. Alsó és Felsőcsödeből. Az egyik 1764-ben készült feljegyzés szerint Csöde Csesztreg filiája. 1848 előtt úrbéres község volt. A zalalövői anyakönyvi kerülethez tartozott. A település

körül jelentős volt az erdőgazdálkodás. Régen az épületek kizárólag fából készültek. 3 építmény került be a Zalaegerszegi Falumúzeumba: egy füstkályhás boronaház, egy hétszögletes fa pálinkafőző, és egy harangláb. Több vendéglátó egységgel, szálláshellyel várja a pihenni vágyó vendégeket. Csöde növényvilága rendkívül gazdag.

DOBRONHEGY:

Dobronhegy Zala megye - és Göcsej - északi részén található, közelében emelkedik a Kandikó, a Göcsej-vidék legmagasabb pontja. 302 m magas. A körülötte eső hegyhátak, mint Hermánfa (269m), Pergyászló (250 m) s Dobronhegy (289 m) aránylag szintén magasak. Ez utóbbin terül el Dobronhegy hegyközség, szétszórt házaival.

Dobronhegy Zala megye - és Göcsej - északi részén található, közelében emelkedik a Kandikó, a Göcsej-vidék legmagasabb pontja. 302 m magas. A körülötte eső hegyhátak, mint Hermánfa (269m), Pergyászló (250 m) s Dobronhegy (289 m) aránylag szintén magasak. Ez utóbbin terül el Dobronhegy hegyközség, szétszórt házaival.

1271-ben Dabrua, Dabron néven fordul elő. Királynői birtok volt. A hagyományai és adottságai folytán jellemzően mezőgazdasággal foglalkozó faluban nincs jelentősebb üzem.

Dobronhegy fejlődése az elmúlt 10 évben szinte töretlen: 1990 után kiépült a vízvezeték-rendszer és telefonhálózat, sikerült kibővíteni a faluházat. A 2000-ik évben a földgázt is bevezették a faluba. A közeli jövőben megkezdődhet a szennyvíz-hálózat kiépítése is, és ezzel teljessé válik Dobronhegy infrastruktúrája. A falu jövőjét alapvetően meghatározhatja, hogy adottságai révén mind népszerűbb azok körében, akik a falu és természet idillje után vágyakoznak; egyre nő a betelepülők száma. Jelenleg a településen teleház is üzemel.

EGERVÁR:

Egervár Zala és Vas megye határán, Zala megye északi részén, a Sárvíz-patak völgyében fekszik (a falu tengerszint feletti magassága 217 méter). Keletről Vasboldogasszonnyal, délkeletről Zalaszentlőrincsel, délről Zalaegerszeggel, délnyugatról Nagypálival, nyugatról Lakhegygel, északról a Vas megyei Győrvárral határos. Két - a történelemben egymás mellett élő - település, Egervár és Dénesfa összeolvadásával jött létre. Egervárt 1281-ben, Dénesfát 1404-ben említik először írott forrásaink.

Egervár Zalaegerszegtől északra, a 74-es főút mentén, Zala és Vas megye határán, a Sárvíz-patak völgyében, a hajdan mocsaras völgy nyugati szélén fekszik. A mai falu két, egykor önálló településből áll: Egervárból és Dénesfából.

Egervár nevét a mocsaras környezetében gyakori égerfából és a XIII. században már létező várának a településnévben történő megjelenítéséből származtatják. Első írásos említése 1281-ben kelt. Erődjéről először 1288-ban szólnak forrásaink. Az okirat szerint a vár éppen gazdát cserél: János nádor elcseréli polosniczai várát és birtokait Miklós bánnal Egervár váráért és tartozékaiért. Ez a - korban szokásos építkezési módokból következtethetően fából épült, vesszőfonatokkal és karóssal megerősített - mocsaras rét közepén álló építmény 1313 - 1325 között, a belháborúk során elpusztult. 1325-ben, amikor a Geregye nemzetségből származó Kalmer fiai, a később magukat Egervárinak nevező János és Mihály a birtokokon megosztóznak, már nem említik.

A település több neves családnak volt lakóhelye, illetve birtokközpontja. A XIV - XV. században az Egerváriaké. A család legkiemelkedőbb tagja, Egervári László, aki Mátyás király uralkodása idején - mint bizalmi embere - emelkedett a főrendek sorába, s akit Ulászló király az ország tárnokmesterévé tett. Ő építtette mai várának elődjét és a település ma is álló templomát, mely 1495-re épült fel. Szent Katalin tiszteletére szentelték. A templom mellett 1510-re elkészült a ferences kolostor is - építésének

befejezése egy másik családtag, **Egervári Bereck püspök** nevéhez köthető -, mely azonban az idők folyamán elpusztult.

A település 1497-ben Ulászló királytól mezővárosi jogokat kapott, s - bár változó gazdasági jelentőséggel - így is szerepel a XIX. század végéig. A XV. századot mint Egervár fénykorát értékelhetjük. **Egervári Lászlónak** köszönhetően egy sajátos építészeti stílus jelent itt meg: az érett, már reneszánszba hajló gótika. Az itt dolgozó építőműhely az építészeti tagozatok, díszítőelemek anyagaként nem követ, hanem terrakottát használt. Így épült fel a vár 1477 - 1489 közt, valamint a templom az 1489 - 1495. közötti években.

Az Egerváriak után a Kanizsai család, majd a Nádasdyak birtoka volt Egervár. A családból **Nádasdy Tamás**, Ferenc és Kristóf neve és tevékenysége kötődik a településhez. Nádasdy Tamás, aki 1542-ben országbíró, 1554-ben az ország nádora lett, nem sokat tartózkodhatott itt, nevében az ügyeket apja, Nádasdy Ferenc, Vas vármegye főispánja intézte. A már erősen romló várat helyreállíttatta. Az 1550-es években Egervárt általában Sárvárról igazgatták, de bizonyos mértékű önállóságot élvezett a Nádasdy-birtokok között. Az egervári uradalomhoz kilenc falu tartozott. Lakosai 1554-ben harmincnégy porta után adóztak. Nádasdy Kristóf építteti át a várat négysaroktomyos, olaszbástyás várrá. Az építkezés 1569-re fejeződött be.

Kanizsa török kézre kerülése (1600) után az erődítmény a nyugati országrész egyik legfontosabb végvára lett. Törvénycikk sora rendelkezett megerősítéséről. A török megszállás évszázadában nem pusztult el teljesen a település. De megmaradt lakói ebben az időszakban nehéz évtizedeket éltek át, magyar földesuruk mellett a töröknek is adóztak.

Abban, hogy szinte poraiból új életre kelhetett a XVIII. században, jelentős szerepet játszott a magyar történelem egyik legjelentősebb családja. Egerváron 1676-tól 1873-ig a Széchenyi család a földbirtokos. Közülük **Széchenyi György**, Zsigmond, Ignác, Ferenc tevékenysége hagyott itt nyomot. 1676-ban Széchenyi György kalocsai érsek vásárolta meg az egervári, szentgyörvári és pölöskei, volt Nádasdy birtokot.

1679. január 24-én átadta unokaöccsének **Széchenyi Györgynek**, aki romjaiból helyreállította a templomot, újra betelepítette a falut, termelőképessé tette a szétzilált uradalmat. Érdemeiért Györgyöt, nejét és gyermekeit 1697-ben Lipót császár grófi rangra emelte. Fia, Zsigmond a mezőváros számára rendtartást (egyfajta helyi törvénykönyvet) alkotott, szabályozta a szőlőhegy rendjét is. (A szerény lélekszámú településnél - itt ekkor huszonegy jobbágycsalád élt - jelentősebb a hozzá kapcsolódó hegy, ahol százegy szőlőbirtokost írtak össze. A hegy jelentőségének további növekedését mutatja, hogy az 1730. évi hegyvám lajstrom már 306 szőlőbirtokosról tudósít.)

Széchenyi Ignác nevéhez kötődik a templom teljes barokk átalakítása 1749 - 1757 között. Ekkor készült szószéke és oltára a magyar barokk művészet kiemelkedő alkotásai.

A vár mai arculatát 1712 - 13-ban kapta: **Széchenyi Zsigmond** ekkor az épület megmentése végett felszámolta a külső védelmi rendszert, és lebontatta az épület északi szárnyát.

A Rákóczi-szabadságharc eseményei sem kerültek el Egervárt: határában zajlott a szabadságharc egyik legjelentősebb, kuruc győzelmet hozó csatája 1706-ban, az úgynevezett **györvári csata**.

A XVIII. század vége ismét virágzó időszak. Komoly gazdasági fellendülés következett be Széchenyi Ferenc birtoklásának időszakában. A XIX. század második fele már a hanyatlásé. Egervár erősen háttérbe szorult a Széchenyi család másutt lévő, sokkal jobban jövedelmező birtokai közt. A Széchenyiek 1873-ban eladták a várat és az uradalmat a polgári sorból a főrendek közé emelkedő **Solymosy Lászlónak**. A család kiemelkedő képviselője ifjú báró Solymosy László, aki 1930-tól 1945-ig élt Egerváron. A várban - annak leromlott állapota miatt már nem lakhatott ott - helyezte el európai hírű természetrajzi gyűjteményét.

A falu élete az 1940-es évek végétől kezdődően változott ismét jelentősen. 1948-ban Egervár néven egyesült Egervár és Déneslak, így a lélekszám 1760 főre növekedett. (1991-ben a hajdani Déneslak részét képező Lakhegy önálló településként kivált Egervárból.) Újabb munkalehetőségek teremtődtek az 1948-ban létrejött Andrászhidai Állami Gazdaság üzemegységében, majd 1952-től a vegyipari ktsz-

ben, mely 1963-ban Faipari Szövetkezetté alakult. A mezőgazdasági termelőszövetkezet 1960-ban született, 1995-ig működött.

Egervár 1950 óta Zala megyéhez tartozik. Az 1950-es évektől szinte napjainkig meghatározta fejlődését a tíz kilométerre lévő, rendkívül gyors fejlődésnek indult megyeszékhely, Zalaegerszeg. Lakossága a XX. század közepéig szinte teljesen a mezőgazdaságból élt. Az 1950-es évektől egyre többen vállaltak munkát Zalaegerszegen, az iparban, kereskedelemben. A helyi munkalehetőség - bár némi javulás tapasztalható - ma is kevés. Elsősorban kiegészítő jövedelmet biztosíthat a turizmus, amelynek viszont mára már adottak az alapfeltételei. Ebből a szempontból fontos két kiemelkedő műemléke a vár és a templom, valamint a XVIII. századi műemlék jellegű **uradalmi borospince**, és a dombtetőn egy ugyancsak ekkorról megmaradt rom újjáépítésével létesült **hegyi kápolna**. A falu határában lévő rét és a dombok számos védett növény élőhelyeként vannak nyilvántartva.

Egervár a középkortól napjainkig megőrizte körzeti központ szerepét. A település jelenleg - Lakhegy 1991-ben történt különválása után - 1071 lakosú. Az 1940-es évektől kezdődően jelentős mértékű elvándorlás az 1980-as évek végén megállt, az 1990-es éveket ismét a lélekszám gyarapodása jellemzi.

GELLÉNHÁZA:

Zala megye szívében, Göcsej északkeleti peremén, festői szépségű dimbes-dombos vidéken terül el az egykori bányászfalu: Gellénháza. A Zalaegerszegtől dél, dél-nyugati irányban 12 km-re található község részben még ma is őrzi e tájegység jellegzetességeit, ami agyagos hegyeiről és göcsörtös útjairól kapta nevét, ám nem kevésbé nevezetes ízes, ám szépnek egyáltalán nem nevezhető tájszólásáról. Talán az utókor számára is fennmaradnak a Göcsej sajátos kifejezései, mint például: grábla, megfókszik, silinga, mácsik, viriből.

A hagyomány szerint a falu lakói a portyázó török csapatok elől elmenekültek, és csak Kanizsa várának visszafoglalása után települtek vissza, hogy újra otthont teremtsenek maguknak az őket visszaváró barátságos vidéken. Mint már említettük, a község régi lakói bocskoros nemesek voltak, akik azonban nem soroltattak a földesúri osztályhoz, és csak jogi helyzetüket, személyes kiváltságaikat tekintve különböztek a jobbágyoktól. Írásos feljegyzések őrzik a jelentősebb nemesi családok neveit: Gellyén, Kis Budai, Nemes, Tornyos. A XVI. és XVII. századi bizonytalan viszonyokat a lassú gyarapodás időszaka követte: a Göcsej területén megindult nagyarányú erdőirtás és földfoglalás Gellénháza lakosságát is megnövelte. Egy összeírás szerint 1828-ban 174 lakója volt a falunak, amely ekkoriban három részből állt: a déli (alsó) Gellénházából és Józseffalvából és az északi (felső) Kisbudából. Gellénháza már a múlt században is tudta, mi a kötelessége Magyarországgal szemben, hiszen kicsiny volta ellenére is 11 honvéddel vett részt a hazánk függetlenségéért vívott 1848-49-es forradalom és szabadságharc küzdelmeiben. A XIX. század második felében bevándorlás következtében jelentősen megugrott a falu népessége, ami 1914-ben így már 659 főt számlált. A növekedés azonban nem változtatott a falu elmaradottságán, melynek lakossága szinte kizárólag mezőgazdasági munkával foglalkozott, orvosi ellátással és saját templommal nem rendelkezett, jegyzőségi szempontból pedig a szomszédos faluhoz, Nagylengyelhez tartozott. A községnek azonban nem kellett teljesen lemondania a kultúra jótékony hatásairól: a helybeli gyermekek elméjét a két tanítóval működő helyi elemi iskola pallérozta. Gellénházától mind az első, mind a második világháború követelt áldozatokat, ám harcoló alakulatok csak a második világháború idején tették lábukat a falu területére: a német rádiós alakulat és lókorház több hétig is a településen tartózkodott, míg a szovjet csapatok 1945. március 30-án foglalták el a községet. Ezt a falu lakossága azonban nem várta meg, hanem a közeli erdőbe menekült, és igyekezett minél több értékét megmenteni - különös tekintettel az állatokra. A szovjet katonák néhány nap múlva odébbálltak, így a lakosok visszamerészkedhettek otthonaikba, és nekiállhattak a károk helyreállításának. A Gellénházáról besorozottak Magyarországtól távol, a Don-kanyarnál harcoltak, ám csak néhányan térhettek haza szülőfalujukba: huszonnégyen áldozták életüket a hazáért. Az első világháború harcaiban szintén huszonnégy gellénházi fiatal esett el. A világháborúban elhunytak,

valamint az 1848-49-es szabadságharc, illetve 1956 áldozatainak emlékét a falu főutcáján emlékmű őrzi. A második világháború utáni történések jelentősen eltérítették a fejlődés irányát az addig megszokottól: a település régi lakóinak szembe kellett nézniük Gellénháza gyors és gyökeres átalakulásával, ami alapvetően két dolognak volt köszönhető. Az egyik a szocializmussal beköszöntött TSZ-korszak, a másik a környéken talált jelentékeny olajkincs kiaknázásának megindulása volt. Az előbbi elsősorban a tulajdonviszonyokat alakította át, míg az utóbbi az itt élők többségének életmódját is nagymértékben átformálta, hiszen a nagylengyeli olajmező hosszú évtizedekig Magyarország egyik jelentős olajipari központja volt. A fúrások 1951. augusztus 29-én Nagylengyelben kezdődtek meg, ám maga az ipartelep Gellénházán épült fel. Az olajtermelés gyors felfuttatásához rengeteg munkásra volt szükség, így nem csoda, hogy a falu lélekszáma tíz év alatt csaknem megduplázódott. Az új lakosok többsége a korábban szántóföldként használt területre felhúzott, a községnek némileg városias jelleget kölcsönző lakótelepen talált új otthonra, ám a falukép megváltozásához az *öreg falu* átalakulása is hozzájárult: a régi tömésházak fokozatosan eltűntek, helyükre modern családi házak épültek. A gondoskodó olajipar árnyékában élő Gellénháza kitört a korábbi szürkeségből, ami az országos ismertségen kívül infrastrukturális fejlesztésekben is megmutatkozott: orvosi rendelő és gyógyszerár, valamint új, eleinte hat tanteremmel rendelkező, később tizenhat tanteremesre bővített iskola épült, emellett 1957 óta gázfűtés és művelődési ház, 1958 óta villany, 1961 óta pedig óvoda is könnyebbé teszi az itt lakók életét. Természetesen a testmozgás sem szorult háttérbe: 1965-ben sporttelep épült füves nagypályával, továbbá tekepálya, tenispálya és strand is bővítette a mozogni vágyók lehetőségeit. A - virágkorában akár napi 2000-3000 tonna olajat is felszínre juttató - vállalat csaknem a teljes lakosságnak munkalehetőséget biztosított, ám ez az idillinek nevezhető állapot a 90-es évek elején megváltozott, és azóta lassú leépülés indult meg. Emiatt sokan máshol - elsősorban a közeli megyeszékhelyen - kényszerültek munkát vállalni. A nehézségek ellenére az elmúlt 13 évben jelentős fejlesztések valósultak meg a faluban: a községháza és a ravatalozó felújítása, járda- és útépítések, a strand és az egészségház újjávarázsolása, a teleház elindítása mind-mind ezen időszak eredményei. Bár napjainkban a föld fekete kincse egyre kevésbé befolyásolja az itt élők mindennapjait, még ma is sokan nosztalgiával gondolnak vissza a környéknek országos jelentőséget adó *olajévekre*, a bányásznapok forgatagára, arra a közösségre, amit a bányász munka mindennapjai alakítottak ki. Gellénháza tehát szerencsésnek mondhatja magát: az olajkincs segítségével úgy vált a kistérség központjává, hogy mind ez idáig nem kellett szembenéznie az egyoldalúan iparosodott körzetek válságjelenségeivel. Problémát inkább az elöregedés, a fiatalok elvándorlása, illetve az a sajátos helyzet jelenthet, hogy meglehetősen kicsi területe miatt Gellénháza nem tud terjeszkedni. A fő kérdés azonban mégis az, hogy milyen lesz az élet az olajipar után, illetve hogyan kerülhet vissza a község az ország vérkeringésébe. Ennek jegyében jelenleg is folynak, illetve a közeljövőben indulnak meg olyan, a település vonzóbbá tételét szolgáló nagyszabású programok, mint a csillagpontos rendszer kiépítése, az internet bevezetése, vagy a járdahálózat további bővítése. Emellett a falu lakóinak régi álma teljesül azzal, hogy nemsokára megvalósul az immár az egész települést lefedő szennyvízhálózat kiépítése

GOMBOSSZEG:

Zalaegerszegtől dél-nyugatra 15 km-re található, a Barlahida-Nagylengyel útból „szegek” felé elágazó út mentén. A Cserta patak a közelében folyik el. A Göcsej tájegység jellegzetes hegyhátjain épült kis települések egyike.

Gombosszeg első írásos dokumentuma 1552-ből van. A göcseji „szegek” egyik jellegzetes, dombháton elterülő kis települése, mely az első birtokosról, a Gombos Családról nyerte a nevét. A falu lakossága nemesekből és jobbágyokból tevődött össze, melyek a háborús időszakot kivéve mezőgazdálkodással és állattartással foglalkoztak. A felszabadulás után a település lakosságának egy része más megyékben vállalt bér munkát, illetve az olajiparba ingázott. Az idők folyamán három egyházmegyéhez is tartozott felváltva, a településen a lakosság római katolikus vallású.

A térség építkezésére jellemző a vertföldből épített füstkonyhás zsupptetős ház és a zsilipelt boronafalu kamraépület.

A falu népessége 1962-ben volt a legtöbb 151 fő és 41 lakóház, jelenleg 46 fő él a Településen.

GÓSFA:

Gósfalva község Zala megye északi határán a 74.sz.fk.út mellett helyezkedik el.

Ekkor itt a Gósfalvi Gős a birtokos. Örökös híján, Mátyás király Gósfát Laki Parvus Tamásnak adományozza, de még ebben az évben Egervári Lászlót is birtokba iktatják, halála után a birtok a Kanizsaiaké lesz. Kanizsai Orsolya és Nádasdy Tamás házassága eredményeképpen Gósfalva a Nádasdyak birtokába kerül. Igazán jelentőssé a XVIII. század elején válik. A hegyközséget hegybíró és esküdtek irányítják, felügyelik. A század közepére a hegyvám lajstrom 77 szőlőbirtokról szól. A törököknek való adózás nyomorítja a települést. A terhek enyhítése érdekében Nádasdy Ferenc a falu Keresztény földesura négy esztendő felmentést ad a robot és az adók alól. Gósfalva a Széchenyiek birtokába kerül. A törökök a falut elpusztítják, asszonyokat, gyerekeket hurcolnak el. A lakosság lélekszáma 131 fő, ebből 4 nem katolikus. A falu határában lévő 130 hold szántóból 70 holdat művelnek. A lakosság száma jelentősen nő az üresen álló jobbágytelkek betelepítésével, amikor is a falu 321 lelket számlál. A lakosság száma az 1800-as évek végétől az 1970-es évekig növekszik (519 fő) azt követően csökken (ma 367 fő). A falu az 1960-as évekig szinte kizárólag föld és szőlőművelésből élt. A helyi termelőszövetkezet megalakulását követően a falu lakosságának nagy része itt talált megélhetési lehetőséget. 1949.évig Vas megyéhez tartoztak, amikor is a megyék területrendezése során a községet Zala megyéhez csatolták.

GYÚRÚS:

Zalaegerszegtől északkeletre, Kemend és Orbánosfa között fekvő település.

A XVIII. században újratelepül, ekkor már a Felsőbüki család birtoka. Gyúrús község Zalaegerszegtől északkeletre, Kemend és Orbánosfa között fekvő település. Az őskor óta lakott hely, az oklevelekben 1292-ben szerepel először Dyrus néven, mint a Ják nembeli Sitkei család ősi birtoka. Régi egyházas hely, a török többször elpusztította a falut. A XVIII. században újratelepül, ekkor már a Felsőbüki család birtoka. A község nyugodt, dimbes-dombos környezete rabul ejti a látogatót. A községben Vörös József Lovardája várja a lovaglásra, lovaskirándulásra, sétakocsikázásra, lovas-íjász bemutatóra vágyó turistákat. Őshonos magyar lófajtái Európa-hírűek. A településen 119 ember él, hattagú önkormányzat intézi a falu ügyes-bajos dolgait. Nevezetese a katolikus templom.

HAGYÁROSBÖRÖND:

Hagyárosbörönd község Zala Megye északnyugati részén, Zalaegerszegtől mintegy 11 kilométerre a 76-os főút mentén fekszik. A táj a Zalai dombság tipikus jegyeit hordozza magán.

Hagarust 1251-ben említik először, 1497-ben két Hagyárost emlegetnek, ezek 1519-ben, mint Kápolnás- és Felső Hagyáros szerepelnek. A Szent György tiszteletére emelt kápolna 1251-ben állt ugyan, de a plébánia Bagodon volt. 1778-ban a kápolna már nem volt meg, a hívek száma ekkor 79 volt. Az 1513-ban készült adólajstromban Bagoddal van együtt, s e két helyen a Bagodi, Kávási és Gellért családok a birtokosok. Az 1630-as évekből is van feljegyzés a helyiségről de 1720-ban már nem szerepel a lakott helyek között. Az 1830-as összeírás szerint Hagyáros nemesi falu, ahol 26 adózó és 16 zsellér lakik. Az összeírás szerint a falu jó anyagi viszonyaira tekintettel kivették a falunépére a katonaság téli eltartására adandó járandóságot. A XIX. század folyamán a település lakóinak száma alig változik, 17 házban 88 ember él. Ebben az időben a források a Sümeghy és Sennyei családot említik a nagyobb birtokosok között.

Börönd első írásos említése Berend néven 1332-ből származik. A Berendi család egyes ágainak tulajdona volt. 1513-ban egytelkes nemesi családok kezén találjuk. 1720-ban is a curialis, -azaz nemesi igazgatás alatt álló- helységek között van feltüntetve. Kápolnája, Urunk színeváltozásának tiszteletére 1754-ben épült fából, szalmával fedve. 150 személyt tudott befogadni, tornya nem volt, harangja a falu közepén külön haranglábon található. A hívek száma 1773-ban 435 fő. A népesség száma a XIX. század folyamán egyenletesen emelkedett, az 1880-as évek végén már 97 házban 477-en laktak.

A két név együttes használata 1942-től figyelhető meg, miután 1942. február 12-i hatállyal a két község egyesítése megtörtént, de csak 1943. augusztus 11-én nyert befejezést az egyesítés.

A tanácsi rendszerben a település a Bagodi Községi Közös Tanácshoz tartozott. Az önkormányzatok megalakulását követően a község megpróbálta behozni az évtizedes lemaradást. Ekkor a faluban még nem volt vezetékes ivóvíz hálózat, gázhálózat nem működött szervezett hulladékszállítás.

Hagyárosbörönd napjainkban a szennyvízhálózaton kívül minden szükséges infrastruktúrával rendelkezik. A belterületi utak mindegyike szilárd burkolatú. 2001-ben, több évtizedes küzdelem és vágyakozás után elkészült a két településrészt (Hagyárost és Böröndöt) összekötő út és így az addigi 15 km-es közúti távolság 2 km-re csökkent.

Az egyház az önkormányzat és a lakók összefogásának eredményeként a község temploma 2000-ben teljesen megújult.

HOTTÓ:

Zalaegerszegtől nyugatra, /8km/ a göcseji dombvidék egyik szép gerincén.

Első írásos emlékek 1278-ból, majd 1378 és 1439-ből származnak. A 14. században királyi birtok volt, a 16.sz. elején II. Ulászló Bakócz tamásnak adományozta. A 18.sz-ban népesedett be újból, 1719-es feljegyzés szerint makkpénzt szedtek az uraságok az itt honos tölgy és bükk erdők után. Innét ered a címerében megjelenő makk termés ábrázolása. Az Eszterházyaké volt 125 kapás szőlő, rét szántó terület mennyiséggel. A lakosság mezőgazdasággal foglalkozott, jó termőtalajú területe van. 1935-ben 600 kataszteri hold tartozott Hottóhoz, lakossága 387 volt. Ma 360 ami az utóbbi évtizedben némi emelkedést mutatott.

1882-ben hozták létre a saját népiskolájukat, 1962-ig minden évfolyam hottói diák itt tanult. 1962-től csak az alsó tagozatosok, majd a Teskándon elkészült új körzeti iskola működésével 1990-től mindenféle oktatás megszűnt Hottón.

A községben teljes az infrastruktúra/ villany, víz szennyvíz, gáz, internet/ Négy nagyobb vállalkozás működik a községben: TAXBI kft, Fagold kft, H&k Kereskedelmi és Szolgáltató Bt. Tésztakészítő Üzem.

A községben falugondnoki szolgálat működik, amely az ovisokat szállítja a szomszédos községben lévő óvodába és az alapvető szolgáltatások eléréséhez nyújt segítséget az arra rászorulóknak. A községben egyetlen szolgáltatásként egy kis vegyesbolt üzemel.

IBORFIA:

Zalaegerszegtől 18 km-re délnyugatra,- Gellénháza- Zalatárnok közötti úton a Zalai Dombság illetve Göcsej területén fekszik. A 75-ös útról mellékúton közelíthető meg.

A község 1237-től létezik leginkább nemesek lakták. 7 nemes család tartózkodott itt, 1752-ben Hér Pál és Marton János nemes neve is ismert. Iborfia 1938-ig Zalatárnok majd Petrikeresztúr egyházi közösséghez tartozott. 1935-ben 449 holdat mondhatott magáénak. 156 lakos 31 lakás zöme római katolikus 22 család, református 4 család. A második világháborúban 5 katonát veszít. Mindig apró falu közé tartozott, a századfordulón 130 lakos. 1941-ben 173, 1993-ra 22 fő maradt. 1993-ban ravatalozót és haranglábat újították fel. 1994-ben faluház épült, 1991-ben vezetékes víz, majd vezetékes telefon. 2006-ban egy falugondnoki kisbusz pályázatot nyert. 2004-ben vezetékes gázzal gazdagodott a

település, 2007-ben útburkolás történt a falu egyik bekötő útján, a község rendezési tervvel rendelkezik, szemétszállítás megoldott.

A fő megélhetési forrás a területen a mezőgazdálkodás elsősorban a földművelés volt.

KÁVÁS:

Kávás Zala megye északi részén, Zalaegerszegtől nyugatra 12 km-re fekszik a Zala folyó mellett. A Göcseji dombvidéket itt szeli át a Zala tektonikus völgye. A folyóra kifutó patakok mélyen szabdalják a meredek dombokat. A folyóra merőleges kis szurdokszerű völgyben megbúvó falut hét, errefelé hegynek nevezett domb zárja körül. A dombok gerincén vezet át a "Borona" tanösvény.

A falu keletkezési időpontja nem határozható meg egyértelműen. Első okleveles említése 1330-ban Kawas néven található. A fában és vízben gazdag völgyzug kedvező feltételeket kínálhatott az első telepéseknek. Az első házakat a mai községi kút környékén építhették. "Az állatok védelmére a jóvízű kutat magas kávéval vették körü. Feltehetően erről a jellegzetes kávás kútról nevezhették az itt lakókat kávásiaknak" (Borbás György Borona építkezés emlékei Kávás községben. Kézirat). A település 1351-ben a Kapornaki apátság tulajdonában volt. 1366-ban a Salomvári család Kiskavas-birtok tulajdonaként szerepelt. 1354-ben a V. László adományaként a Kawassy család kap tulajdonrészeket. 1485-ben a csébi Pogányok szerzik meg. A falu később teljesen a Kawassyak tulajdona lesz. Az ismert peres iratokból kitűnik, hogy a család veszekedő és erőszakos volt. Egymással sem éltek békében. A török a falut nem érintette, és Kerpacsics István, az egerszegi vár kapitánya beszámol, hogy Kávás néhány környékbeli faluval együtt nem ad palánkfát az egerszegi vár építéséhez. Az 1711-es adóbevallások hét adózó családot tartanak nyilván. Fontos megállapításokat találunk itt a gazdálkodási viszonyokra is: "Dolgaik értékesítésére nincs lehetőségük, tűzifájuk elég van, épületnek való közepesen, zsindeynek, edénynek, vagy más eladható faeszköznek való nincs". A falu kedvezőtlen földrajzi adottsága okozta az elmaradottságot, elszigeteltséget. 1726 után az egyik birtokos halála után a kincstárra száll a birtok, ahol ekkor 4 jobbágyporta és 4 zsellér volt. A század végén 5 nemesé a falu. Korabeli források szerint a rozs és búza közepesen termelt meg. Jelentős irtásföldek, gyümölcsösök és szőlők voltak. 1793-ban 276 volt a lakosok száma. A század második felében az úrbéres földek szétosztásakor 52 birtokos osztozott a közös legelőn. A lakosság száma 1945-ben 470 fő. Földosztás után 36 kisparaszti, 14 középparaszti és 7 nagyparaszti család él. 1947-ben megalakul a tejszövetkezet. Jelentős jövedelemforrás a tenyésztéstartás, a növény-, gyümölcs és szőlőtermesztés. Három cipész, egy kovács és két kiskereskedő működött a faluban. 1947-ben a fő út szilárd alapot kap. 1957-ben villamosították a falut. Az építési kedv megélné vált. A fiatalok igyekeztek a városi mintát követni, a helyi értéket, a régi házak a szegénység jelképeivé váltak és rohamos pusztulásnak indultak, illetve bontásra kerültek. Helyükre sátor tetős téglaházakat építettek. A tsz 1960-ban alakult. Ezután egyre többen mentek el dolgozni Bagodba, Zalaegerszegre. 1907 előtt az alsóbagodi, utána a teskándi körjegyzőséghez tartozott. Saját községi tanácsa volt. A községi könyvtár 1957-ben alakult. Mozi 1960-tól kb. 10 évig szórakoztatta a lakosságot. Ismeretterjesztő előadások, kirándulások színdarabok színesítették a falu életét. 1968-ban fúvós zenekar alakult a falu lakosaiból. A kávási Sportegyesület 1950-ben alakult. Jelenleg is működik.

KEMENDOLLÁR:

A község Zala megye északi részén, Zalaegerszegtől 12 km-re helyezkedik el, a Zala folyó partján.

A kemendi várdombon végzett ásatások során újkőkorszaki, bronzkor eleji leletek kerültek elő. A várdomb az őskor óta erődített telep volt. Kemend első említése 1328-ból származik. Ekkor már állt a település határában egy vár, amely a török idején fontos szerepet játszott a védekezésben. A törökök elvonulásával a vár jelentősége megszűnt, így nagyrészt lebontották, építőanyagként használták fel az uradalmi házak illetve az 1746-ban épülő kápolna építéséhez. Ma már csak egy fakereszt jelzi a hajdani

vár helyét. A kemendi szőlőhegyen áll gróf Festetics Kristóf építtette barokk római katolikus templom. Ollár 1292-ben már szerepelt az iratokban, mint nemesi birtok. A középkor folyamán a területet egyetlen nemesek bírták, a törökkorban elpusztult. A Festeticsek telepítették újra a XVIII. században. A XIX. században itt épült ki az új uradalmi birtok. A vasút megjelenésével Kemendollár is elindult a polgári fejlődés útján. Ebben jelentős szerepet játszott a jó közlekedési lehetőség is. Községünkben az elmúlt években sajnos az iskola, az óvoda és a posta is megszűnt.

KEMÉNFA:

Zala Megye észak-nyugati részén, Zalalövőtől keletre, a Zala folyó partján fekszik.

Az idősebb korú lakosság mezőgazdasággal, elsősorban kisállattenyésztéssel foglalkozik, a fiatalok a környező településeken a faiparban, ruhaiparban dolgoznak. A település és annak környezete kiválóan alkalmas pihenésre, erdei sétákra, az állat és madárvilág megfigyelésére és a galambgyűjtésre. Lakosság lélekszáma 1962-ig emelkedő tendenciát mutatott, akkor 317-en lakták. A népesség azóta fogy, 1996-ban már csak 135-en éltek a faluban.

KISBUCSA:

Kisbucsa Zala megye székhelyétől, Zalaegerszegtől 11 kilométerre délkeleti irányban, a 76-os főút mellett található.

A település több évezredes létét igazolja, hogy a község területén fekvő homokbányában őskori emberi csontokat és tartózkodásukra utaló maradványokat találtak. A későbbi kutatások során a kőkorszaki leletekre rétegződött avar és kelta maradványokat hoztak felszínre. Fuxhoffer bencés atya gyűjtötte össze Bucsa Szent Jakab kolostorának történetét is. Kutatásai szerint Attah - aki nem más, mint Árpád fejedelem nagybátyja – alapította, s ez volt az első olyan zalai kolostor, amely a vatikáni tizedjegyzék alapján fizetett a pápának. Eredete azonban nem igazolt, de a korabeli iratok alapján bizonyos, hogy Szent István korában már létezett. A kolostorról írásos utalásokat találunk 1217-ből és 1237-ből. Feltehetően az 1662. szeptember 24-i hadjáratban pusztult el. 1808-ban még falai álltak, de felépíteni már nem lehetett

KISKUTAS:

A falu része annak a mérhetetlenül gazdag természettől örökölt táji szépségnek, mely az igazi Göcsej girbe-gurba dombjaitól ugyan elüt, annak egy megszélesültebb, a vasi Kemeneshát tájegységbe átmenő részének tekinthető. Dombhátak, enyhe hajlatos lankák veszik körül a falut. Északról hatalmas erdők, azontúl Andrásfa, Telekes községek, egyúttal Vas megye déli szélének vonala határolja. Telekesen élt 1540 táján Thelekesi Imre, a ma is fennálló falu hatalmaskodó névadó földesura. Északkeletre, alig egy kilométerre Nagyutas a szomszéd falu. Keletre van Kispáli és Nagypáli község. Nyugatra helyezkedik el Zalaboldogfa, attól délre Bagod község. Délre van a falutó Andrásida, ehhez tartozik Gébárt település. Ma mindkettő Zalaegerszeg része. Zalaegerszeg, Zala megye székhelye, erőteljesen fejlődő középváros. Centruma, a nagytemplom körüli városmag, Kiskutastól 10 km-re van, a város határa azonban csatlakozik a kiskutasi község határ déli széléhez.

A falu része annak a mérhetetlenül gazdag természettől örökölt táji szépségnek, mely az igazi Göcsej girbe-gurba dombjaitól ugyan elüt, annak egy megszélesültebb, a vasi Kemeneshát tájegységbe átmenő részének tekinthető. Dombhátak, enyhe hajlatos lankák veszik körül a falut. Északról hatalmas erdők, azontúl Andrásfa, Telekes községek, egyúttal Vas megye déli szélének vonala határolja. Telekesen élt 1540 táján Thelekesi Imre, a ma is fennálló falu hatalmaskodó névadó földesura. Északkeletre, alig egy kilométerre Nagyutas a szomszéd falu. Keletre van Kispáli és Nagypáli község. Nyugatra helyezkedik el Zalaboldogfa, attól délre Bagod község. Délre van a falutó Andrásida, ehhez tartozik Gébárt

település. Ma mindkettő Zalaegerszeg része. Zalaegerszeg, Zala megye székhelye, erőteljesen fejlődő középváros. Centruma, a nagytemplom körüli városmag, Kiskutastól 10 km-re van, a város határa azonban csatlakozik a kiskutasi község határ déli széléhez.

KISPÁLI:

Zalaegerszegtől északra a 74-es számú főútról Nagypálin áthaladva, illetve Zalaegerszeg-Ságod érintésével lehet Kispálit megközelíteni. Sík területen épült, egyutcás település.

1848 előtt úrbéres község volt, s azt követően is főként mezőgazdaságból élt. A múltat a ma Művelődési Házként működő, egykor a Stefler család birtokában lévő kastély. Az infrastruktúra a 70-es években épült ki: összekötőutak épültek, ivóvízhálózat és kábeltelevíziós rendszer jelent meg.

Ma már teljes a infrastruktúra.

KUSTÁNSZEG:

A XIII. században Kustánszeg még nem létezett, három őstelepülés volt a területén: Tompa, Gyertyánág és Szentiván nemesi települések. A török portyázások következtében azonban a lakosság a mai falu helyére menekült a XVI. században. Ebben az időben Becsvölgyével együtt a Kanizsán székelő basának adózott, bár nemesi település volt.

Amikor a szentivániak átjöttek a mai Kustánszeg területére a lapot mocsár borította és csak egy járható út volt, amit a törökök nem találtak meg. Ekkor a mai falu területét erdő borította. Az először áttelepültek Árpáskertben telepedtek le és kezdték irtani az erdőt. Később mindig beljebb és feljebb kerültek a faluba. Mivel a törökök elpusztították Szentivánt, oda visszaköltözni nem tudtak. A gyertyánágiak a hagyomány szerint azért hagyták ott a településüket, mert az ott lakók közül hol az egyik, hol a másik házból eltűnt egy-egy lakos nyomtalanul. Ezen annyira megrendültek, hogy áttelepültek a mai Kustánszeg területére, ezeket az embereket nevezték tréfásan Gyertyánági Fülöpöknek. Az új település és Becsvölgye közös néven szerepelt egészen a XVI. századig. Önálló településként először 1542-ben említik Kustánosháza néven utalva a falu egyik jelentős nemesi családjára, a Kustánokra. 1549-ben Kustáton Pál és Ambrust említi az összeírási lajstrom. Ezt követően már a Kustáton név Kustánra rövidül, a továbbiakban már így szerepel az adóösszeírásokban. Kustánszeg név 1769 óta használatos. A mai Göcsej területén ebben az időben különböző vallású emberek éltek, mivel itt nem volt földesúr, aki megszabta volna az emberek vallását. Mivel a kustánszegiek nagy része áttért az új vallásra, ezért lett egyik legrégebbi gyülekező helye a reformáció híveinek. A mai templom alatti domboldalon tartották az istentiszteleteket, amelyekre Vas megyéből is idejártak a hívők Keménfán kersztül. A Keménfa határában lévő völgyet mai is Kálomista-völgynek, az ott lévő kutat pedig Kálomista-kútnak nevezik, mivel itt pihentek meg a Kustánszegbe tartó kálvinisták. A település a 17. században a néhány török portyázás ellenére gyarapodott is, mivel a római katolikus Göcsejben kálvinista község tudott maradni. A kezdetben szabadban tartott istentiszteletek után, 1700-ban épült első temploma fából, majd 1803 és 1813 között pedig a mai is álló református temploma, amely 1826-ra már anyateplommá alakult. Ekkor mintegy négyszáz fő élt a településen, többségében református.

A XVIII. század elején már volt iskola Kustánszegen. Egészen az 1850-es évek végéig idejártak a környező községekből is a diákok. 1907-ben épült a mostani iskola északi része és a tanítólak, az építkezés 1911-ben fejeződött be.

1894-ben egyesítették Kislengyellel, amely 1905-ben külön vált, és hozzátartolták Vargaszegét és Paraszát. Az 1930-as években a lakosságszám mintegy ezer fő volt, mind katolikusok, mind reformátusok, de evangélikusok és izraeliták is éltek itt. Az ekkor kiépülő bekötőút és a létrejövő autóbussz-összeköttetés Zalaegerszeggel növelte az életszínvonalat, illetve a későbbiekben lehetőséget biztosított a lakosság iparban való elhelyezkedéséhez. Az 1959-ben erőszakosan megalapított termelő szövetkezet ösztönözte a lakosságot a Zalaegerszegen vagy a környező települések olajiparában való

elhelyezkedésre. Így ekkortól jelentős elvándorlási hullám jellemezte Kustánszeget, amely csak az 1980-as évekre lankadt le a környék iparának hanyatlásával. A faluban ekkor alapvető infrastrukturális fejlesztések történtek, kiépült az ivóvízhálózat, járdák készültek, majd 1991-ben a kábeltelevízió is kiépült. Az 1990-es évek elejétől pedig a turizmus is megjelent Kustánszegen, ahol mind a falu határában lévő Kustánszegi-tó, mind a környező táj szépsége és vadállománya jelentős vonzerőként szerepel. A községben általános iskola és rendőrségi megbízott működik, egy római katolikus és egy református temploma van. A mezőgazdaság nem jelentős. A lakosok nagy része állattartásból és földművelésből él. Az ipart egy CNC fémforgácsoló üzem és néhány fafeldolgozó üzem képviseli. A legjelentősebb bevételi források a turizmusból származnak. Kemping, panzió, illetve további vendéglátóhelyek találhatóak a településen.

LAKHEGY:

A falu Zalaegerszegtől északra, Zala és Vas megye határán a Sárvíz patak völgyét nyugatról kísérő dombvonulat tetején fekszik, szőlők és gyümölcsösök által övezve.

Az önálló Lakhegy kialakulásában és fennmaradásában minden bizonnyal szerepet játszott a növekvő jelentőségű szőlőtermesztés és a korai hegyközségek kialakulása is. Dénesfa és Lakhegy birtokosairól a XIV. századtól vannak adataink: Lakhegy és Hegyfalva birtokosai ekkor a Gersei Petők, a Gősfai Gősök és a Hídvégi család, később az Egerváriak is, Dénesfán a Gersei Petők és Hídvégiek mellett a Dienesfalviak valamint több kismemesi család. Lak és Hegyfalva történelme során többször cserélt gazdát: 1475-ben Mátyás király az örökösök nélküli Gősfalvi Benedek Hegyfalván lévő birtokát Laki Parvus Tamásnak adományozta, 1553-ban a Hegyfalván fekvő birtokaiba iktatta be Kanizsai László lányát, Orsolyát a pozsonyi káptalan (ez utóbbi terület ezt megelőzően az Egervári család tulajdona volt). A XVIII. századtól Lakhegy is a Széchenyiek fennhatósága alá került, míg Dénesfán a Széchenyiek, Festeticsek és helyi kismemesek (compossessorok) osztoztak.

LICKÓVADAMOS:

Az Oszkó délnyugati részén Zala megyében a megyeszékhelytől Zalaegerszegtől 16 km-re délre, a Göcsej szívében található.

A hagyomány szerint Kislickón volt a régi falu, de ezt a törökök elpusztították. Lickó és Vadamos településileg ma is külön áll. 1860-ban a Lickó patak két partján több kis tömbből, szerből álló település Lickó, Vadamos pedig útelágazásnál volt mintegy 10 házból álló tömb. Határában van Mukocsfalu nevű kis puszta. Ezt több nemes család birtokolta. Gyakran elzálogosították egymásnak, vagy eladták. A török időkben kétfelé kellett adózni. Sőt 1580-ban „Ormand, Lak, Kys, és Nagh Lyzko helységeket a törökök lerohanták, kifosztották és depopulálták, lakóit elhurcolták így desertává tették”. A hódoltság alatt teljesen elpusztult a falu. 1728-ban a Fitos és a Domján család bírja örökjogon. 1748-ban Lickó csak néhány házból állt, Milej filiája. 9 nemes birtokolja. 1777-ben Kis és Nagy Lickó külön szerepel összesen 26 házból áll. Temploma nincs, birtokosai nemesek. Lélekszám 121 katolikus és 2 református. Temetője a házsor után van.

1858-ban Lickó (-vadamos) tagosítási birtokkönyve szerint 115 kisbirtokos, valamint két jelentősebb tulajdonos, Pálfy Györgyné és Tuboly Mihály kezében vannak a földek. 1935-ben Lickóvadamos a novai járás kisközsége. Területe 1170 kataszteri hold. Lakossága a 98 lakóházban 537 fő volt, egy szerb nemzetiségű, a többi magyar. Két fő kivételével katolikusok. Elemi iskolájában egy tanító működik.

A II. világháborúban 16 hősi halott maradt a frontokon. A háború után nem volt jelentős földosztás. Az elvándorlás az 50-es évektől kezdődött nagyobb ütembe, a nagylengyeli olajüzem megindulásával. 1969-ben a közigazgatási funkció megszűnik azzal, hogy Gellénházával közös tanácsa lett.

MILEJSZEG:

Észak-Göcsej jellegzetes dombvidékén épült település a Cserta patak partján és a mellette fekvő két dombháton helyezkedik el. A település Zalaegerszegtől 14 kilométerre található Teskánd – Dobronhegy irányában. Lentiből 23 kilométer megtételével Pórszombat – Becsvölgye útvonalon közelíthető meg. A település területén található meg Göcsej legmagasabb pontja Kandikó, 291 méteres magasságával.

A település 1233-tól számít lakott helynek, „ősi egyházas hely”. A település lakosainak száma 341 fő. A lakosság vallási megoszlása római katolikus és református. A felekezetek híveinek száma közel azonos. A település infrastruktúrával – a szennyvízelvezetés kivételével – ellátott.

A település nem rendelkezik iskolával és óvodával. A 14 év alattiak részben a szomszédos Csonkahegyhátra járnak tanulni, középiskolások pedig a megyeszékhelyre, Zalaegerszegre utaznak naponta a tudomány elsajátításáért.

A településen egy 1792-ben, Szily János szombathelyi püspök által építtetett római katolikus műemlék templom található. Az Asszisi Szent Ferencnek szentelt templom freskóit egyesek Dorffmaister, mások Cymbal alkotásának tudják. A templom falán a világháborús áldozatok neve látható. A település másik nevezetessége a Református imaház. Megtekintésre érdemes a településen megtalálható régi pitvaros göcseji házak is.

A településen a hagyományos göcseji kézművességből még napjainkban is foglalkoznak kosárfonással és szalmából készült tárolóedények – szakajtók – készítésével. Hagyomány a Húshagyó kedd ünneplése, ahol maskarával űzik el a farsangot.

A település mellett dombháton terül el két szőlőhegy: Perjászlói hegy és a Balásfai hegy. Utóbbin egy műemlék hegyi kápolna is található. A Kandikó csúcsáról – tiszta időben – szép kilátás nyílik az ausztriai Alpokra. Értéke e vidéknek az erdők övezte, szép természeti környezet, melyet az országos Kék és Piros túra is keresztez.

NAGYKUTAS:

Nagykutas település Zala és Vas megye határán, Zalaegerszegtől, Vasvártól egyaránt 14 km távolságra helyezkedik el. Zalaegerszeg irányában bekötőúttal csatlakozik a 76-os főközlekedési útra, Vasvár irányában pedig a 8-as főútra.

A település első írásos említése az adományozó levelek szerint 1211-ben történik először Nagkuthus néven.

Az adományozó levél szerint: „II. Endre király úr, III. Béla fia bocsátotta ki, a nagyobbik dupla függő pecsétjével, Urunk megtestesülésének 1211., saját uralkodásának pedig hetedik évében, mivel Endre hercegségének idején, amikor ő orosz földön, Lengyelországban, német földön és Szlavóniában tartózkodott, Fábián és Vince vele szenvedték el a száműzetést és hűségesen megmaradtak szolgálatában, eközben Endre király rokona Henrik király az ő birtokait elpusztította. Amikor Endre király Isten kegyelméből megszerezte az ország feletti uralmat, Fábiánnak és Vincének hűségükért és szolgálataikért A Gébárt birtokon 7 ekényi szántóföldet malmokkal és erdőkkel kivett a zalai várföldekből, a nyugati és északi részen Kutas és Lovászi nevű birtokhoz tartozó örökölt földekből, a keleti részeken pedig a vásárolt földekből és nekik adományozta örökös birtoklásra és meghagyta hűséges emberének, Türjei Jakabnak, hogy őket a birtokba iktassa be.” (Forrás: Hédervári Lőrinc nádor 1437. évi ítéletéből II. Endre adománylevele a Gebarth nevű birtokról 1211-ből)

A XIV. századból vannak adatok arra, hogy Kutas földjét több nemes is birtokolta, 1364-ben kutasi Kálóz és Pál fia János és fia Kálóz kutasi birtokaikat illetően megegyeznek, mely szerint azokat Kálóz fia Pál és Marcel fia Gyürke bírják. 1371-ből származik az első adat, hogy Ákos mester és fiait Kutasi néven neveznek. A XIV. században már templomáról is vannak adatok, sőt 1333-ban már papját is említik. 1426-ban kőből épített templomról van írásos említés, mely Szent Kereszt tiszteletére volt szentelve.

A XV-XVI. században a Kutasiakat, a Terjékeket és az Ákos nembéli Mikcs bán utódait (a peleskei Ördögh család) találjuk a település földesurai közt, de a nagy hatalmú Gersei Petők is birtokosok itt.

A törökidő és pestisjárván nem kímélte ősi településünket, melynek következtében a falu teljesen elnéptelenedett. A korábbi leírások szerint 1728-ban gróf Széchenyi Zsigmond örökölt birtoka a település és szabadköltözésű jobbágyok és zsellérek telepednek le, akik több évi fáradságos munkával teszik újra termővé az erdővel beborított területet, melyen 5-6 akós hordó vastagságú cser- és tölgyfákkal benőtt ősvadon alakult ki. Munkájukért a gróf 12 évig tartó mentességet ad a szolgáltatások alól. 1770-re már 49 szőlősgazdát, 12 nemest, 13 jobbágy és 9 zsellér családot írnak össze és az egervári uradalomhoz tartozik.

A Szombathelyi Püspöki levéltár adatai alapján Nagy Kutas fából készült fatornyú temploma 1728-ban kerül először említésre, lélekszáma 378 fő, Egervár leányegyháza. Az iskolai oktatás ekkor még egyházi feladatkörbe tartozott, az 1868-as Eötvös -féle népoktatási törvény hatálybalépését követően lesz önálló elemi népiskolája.

A település a XIX században lassú fejlődésnek indult, kezd kibontakozni a falu arculata, népességszáma lassan, de folyamatosan növekvő, épületei az akkori kornak megfelelően boronafalú és vályogtéglából épültek, már 60 téglafalú és 33 boronafalú házat írnak össze. A falu mai formáját a XX. század második felétől, a tanácsrendszer megalakulását követően éri el és fejleszti tovább napjainkban is.

NAGYLENGYEL:

A település a nyugat –Dunántúlon, a Dunántúli dombvidékhez tartozó Göcsejben jött létre. Nagylengyel a megyeszékhelytől, Zalaegerszegtől délnyugatra 10 km-re fekszik.

Az első írásos emlékek 1178-ból maradtak fenn, neve ekkor még Lengelként szerepel. A terület abban az időben a Lengyelieké volt. Az 1400-as években egy birtokátírásnál találunk említést, amikor is Atyusz bán részben megvásárolta a lengyeli nemesektől a bortokot, majd eladta a földjét Szakállas Györgynek. Egy 1407-es oklevél alapján a település a kapornaki apátság birtokai között szerepel. Az 1400-as évek végén tűnt fel itt a Sárkány család, amely valószínűleg nőág révén jutott részjósághoz, de királyi adományt is kaptak és jelentős szerepet játszottak Nagylengyel történetében. A későbbiekben fokozatosan terjeszkedtek a környéken, nagy birtokokra tettek szert. A templomos falvak egyfajta központi funkciót láttak el. Így volt ez nagylengyel történetében is, amelynek már ekkor vezető szerepe volt. Nagylengyel az 1500-as években a novai egyházi kerülethez tartozott. Nagylengyel határában a középkorban több olyan település lehetett, amelyek szoros kapcsolatban álltak a faluval. A török időkben az itt lévő kis falvak többsége megsemmisült, de némelyiknek a nevével ma is találkozhatunk dülőnevekben vagy falunevekben./ pl. Kőkényes, Zelefa, Toposháza/ A mohácsi vész után Nagylengyelről semmit sem tudunk. Egy 17. századi összeírás sok községet néptelennek tartott. A felsorolt községek között találjuk Lengyelt is. Az eltérő adatok miatt nem lehet pontosan tudni, hogy tényleg volt –e olyan időszak, amikor néptelen volt a település. Valószínű, hogy veszély esetén a falu lakói a nagy kiterjedésű erdőbe menekültek, majd ezek elmúltával visszaköltöztek. Az 1697 –ből származik olyan adat, amely szerint Lengyelben megindult az állattenyésztés, az építkezés, a lerombolt falu helyén új élet kezdődött. Az 1700-as években a településen kisnemesek éltek, akik földműveléssel, szőlőtermesztéssel, állattartással, sőt két gazda méhészettel foglalkozott. Ebben az időben Sárkány Gábor volt a főszolgabíró és legnagyobb birtokkal a Sárkány család rendelkezett. A területről 1784-ben készült az első katonai felmérés, a falu ekkor a ma is álló templomnak környezetére terjedt ki. A templom a falu alsó végén található, melyet a Sárkány család egyik tagja Árkosházi Sárkány Gábor főnemes építtette 1787-ben. Az építkezéshez felhasználták a török időkben elpusztult szomszédos kőkényesmindszenti Pálos kolostor romjait is, amelyeket a nagylengyeli gazdák ökrös szekéren hordtak ide. A templommal szemben az út túloldalán kissé kiemelkedve helyezkedik el a temető. E felmérés szerint a falutól délnyugatra és keletre kiterjedt erdők, a patak völgyekben gyepek, északkeletre jelentős

méretű szőlők, keletre pedig szántóföldi művelés folyt. Az 1848-as események hatására Lengyelből önkéntesek és három sorozott honvéd vett részt a küzdelmekben. Nagylengyelben a szabadságharc után hét évvel megindult a tagosítás és 1856-ban fejeződött be. Az ősi kismesség a nemesi előjogok megszűnése után fokozatosan elszegényedett és folyamatosan elvándorolt a településről. A falu lakossága szinte kicserélődött. Nagyon részben Vas megyei egykori jobbágycsaládok és németek is kerültek a településre földhöz juttatás útján. Az első világháború előtti évtizedekben a szegény parasztság száma egyre emelkedett. Sokan summásoknak jártak Somogyba és még távolabbi helyekre, hogy megkeressék a téli megélhetésre való gabonát. A két világháború között egyre nagyobb lett a gond. A világgazdasági válság itt is érezte hatását. Ilyen körülmények között érte el a falu a második világháború. A férfiakat besorozták, élelmiszerellátási nehézségek jelentkeztek. Nagylengyelben a II. világháború nem rombolt. A fronton 15 katona esett el és 5 zsidót hurcoltak el. A munka a háború befejeződésével megkezdődött. Megindult a földosztás. Az igénylők közül mindenki kapott, igaz kis méretű földbirtokot. 1951-ben a kőolajkutatók sikerrel jártak és megindult a kitermelés, amelyhez mind nagyobb szükség volt munkásokra. A lakosság lélekszáma növekedett, ekkor érte el a legmagasabb szintet / 773 fő / Az olajkutatók a település életében is hozott változásokat. Nagylengyel azon kevés település közé tartozik, ahol már 1958 óta földgázzal fűtenek. Az olajiparban dolgozók nagy része nagylengyeli lakos volt, akik kedvezményes házhelyeket vásárolhattak, így új utcárok nyíltak, lakások épültek. A kőolajmező kiapadásával az ágazatban dolgozók létszáma jelentősen lecsökkent és ma már nem az olajipar játszik döntő szerepet a település életében. A termelősövetkezet 1949-ben alakult, de a parasztlakosság teljes belépése csak 1960-ban történt meg. 1976-ban alakult meg az Előre Mezőgazdasági Termelősövetkezet Nagylengyel központtal. A gazdaság növénytermesztéssel és állattenyésztéssel egyaránt foglalkozott. A szövetkezet gazdasági nehézségek miatt 1993-ban felbomlott. Ma a községben mezőgazdasággal egyéni vállalkozók foglalkoznak. Az általános iskola 1976-ban szűnt meg, mivel ekkor készült el a gellénházi iskola bővítése és a környékbeli gyerekeket oda körzetesítették. Az óvodát 1978-ban adták át, mely azóta is üzemel. A faluházat 1998-ban kezdték építeni és 2000-ben adták át. A faluházban kapott helyet a polgármesteri hivatal, könyvtár, községi stúdió is. A faluház mögött épült meg a játszótér fa játékokkal, sportöltöző, bitumenes sportpálya, 2006-ban pedig az új füves labdarúgópálya. Az önkormányzat új házhelyek kialakításába kezdett, negyvennyolc házhellyel új utcát nyitottak, így sok fiatal érkezett a községbe. A településen több vállalkozás is üzemel, három nagyobb létszámot foglalkoztat. Remélhetőleg a település nem öregszi tovább, emelkedik a gyereklétszám és a falu tovább fejlődik.

NAGYPÁLI:

Zalaegerszegtől északra a 74-es sz. főútra bekötőúttal csatlakozik. Zalaegerszegtől 9 km-re, Egervár községtől 3 km-re helyezkedik el.

A falu története elég változatosságot mutat. Területe már az őskorban lakott volt, ezt bizonyítja a község területén talált neolitikus kőbalta. A falu középkori létére utal egy avarkori temető, mely 1969-ben került feltárára. Az első írásos emlékek szerint a település már ősidők óta lakott.

NEMESAPÁTI:

A falu Észak-Zala régióhoz tartozik. A megyeszékhelytől keletre eső, a Szévíz, a Foglár patak, a Principális-csatorna és a Zala folyó közé eső dombok ölelésében húzódik meg. A település megközelíthető autóval és autóbusszal: a 8-as úton Vasvárig, onnan tovább a 74-esen Zalaegerszegig, majd tovább keleti irányban a 76-os főútra Zalaegerszeg irányába, Kisbucsa után jobbra Alsónemesapátiin keresztül közelíthető meg a település. Mellékúton Sümeg felől Zalaegerszeg felé közlekedve Alibánfánál balra lekanyarodva érhetjük el a községet. A település területén áthalad a Szombathely- Nagykanizsa vasút vonal, de megálló helyel nem rendelkezik.

Nemesapáti a valaha létező három falu (Alsó-, Közép- és Felsőnemesapáti) egyike. Első említése 1370-ből való Istvánszeg néven. A 15.század során több nemesi család (Egerváriak, Gerseiek, Marcaliak, Deákok) is rendelkezett birtokkal a településen. A 16-17. században a törökök sokszor feldúlták, mindezek ellenére nem néptelenedett el. A lakosság a református hitre tért, a 18. század elején azonban rekatolizált. A 18. század során a település gyorsan fejlődött. 1753-ban új templom, 1777-ben iskola nyitotta meg kapuit 1927-ben vált külön Alsónemesapáttól. Az 1930-as években a településen takarékszövetkezet nyílt. A II. világháborút követően a közeli Zalaegerszeg gyors fejlődése és vonzereje sok helyi lakost elcsábított. Így ma már a lakosság jelentős része a mindennap a megyeszékhely felé ingázók közé tartozik, de egyre szélesebb körben jelennek meg a településen belüli vállalkozások (elsősorban vendéglátás).

NEMESHETÉS:

Nemeshetés Zalaegerszegtől 15 km-re délkeleti irányban, a Szévíz völgyéhez nyugatról támaszkodó dombok ölelésében található.

A település több évezredes létét igazolja, hogy a község mostani legmagasabb pontján, melyet Oláhvárosnak hívnak, csiszolt kőkorszaki szerszámok kerültek elő (pl.: késő neolitikumból származó kőbalta).

Eleinte nagybirtokos urak: Arnold fia Miklós ispán, majd a Miskolc nembeli Panyit bán birtoka, de a XIV. században már egyre nagyobb számban kisbirtokos Hetesi-ek birtokolják, akik sokat pereskednek egymás között. 1513-ban már elismert nemes község, melyet 10 egytelkes nemes birtokol.

Lakói a török gyakori portyázása miatt települtek át a jelenlegi védett völgybe. E korban az 1554-es jegyzőkönyvek tanúsága szerint még temploma és plébániája van, ami nyomtalanul elpusztult. 1718 óta Bucsuszentlászló filiája.

A tősgyökeres, régebbi születésű nemeshetésiek a jelenlegi utcanevek helyett, mai is a régi elnevezéseket használják. A házcsoportok egy részét „sarok”-nak mondják, és az ott megtelepült családokról nevezik Kálmán, Magyar, Czigány saroknak. Kivételt képez a Főszeg, és a Kokas-domb. A község déli részén fekvő Oláhváros nevét a török időkben ide települt szlávokról kapta, akiket egységesen oláhoknak hívták akkoriban.

1737-ben VI. Károly német-római császár és magyar király adománylevelében az alábbiakról rendelkezett:

"... Kámán Ferencnek, Bolla Ádámnak, Jánosa Benedeknek, Jakabfi Györgynek, másik Mihályi Györgynek, Léránt Benedeknek, Kardos Istvánnak, Balassi Jánosnak... Hetés birtokot, és a környező többi helység gondozását... engedjük, és engedélyezését jónak láttuk. Hogy t.i. kétszer országos vásárt, és két piaci vásárt tarthassanak. Az elsőt húsvét harmadnapján, a másodikat Szent László király ünnepén, ugyanazon szabadságjogok és kiváltságok alapján, amelyek a szabad városok és nyilvános piacok, a Mi szabad és királyi városaink jogai alapján kiváltságos helyeken tarthatók. Hetés határában, ahol Szent László király tiszteletére kápolna áll, annak közvetlen szomszédságában örökké megtarthatók legyenek és érvényben maradjanak."

A török háborúk után a község gyorsan megerősödött. 1785-ben már 131 házból állott (szőlőhegyi lakhelyeket is beleértve) 686 lakossal.

A hódoltság után is nemesi, kuriális község, kiváltságait 1848-ig megtartotta. Nemeshetés életébe beírta nevét Kossuth kebelbarátja, Széchenyi István hitszónoka, barátja, Gasparics Kilit. Ő toborozta a szabadságharcba a táj és a Muravidék fiataljait. Széchenyi figyelmeztette, hogy vigyázzon magára, ne legyen olyan nyílt a beszédeiben. Ő nyugodt lélekkel mondta: "ebben a barna gubában" nem kell félni, nincs mit kockáztatni. A bukás után halálra keresték. Hetésen bujkált, álnévvvel; Hetési József néven. Fehérvárott elfogták, Bécsbe vitték és halálra ítélték. Utolsó kívánsága az volt, hogy magyar földbe

temessék. Sopronba hozták és rendtársai előtt egy sertéspáskomban akasztották fel. Holttestét nem adták ki a rendtársaknak.

1935-ben a pacσαι járásban fekvő kisközség területe 1165 hold volt, a 249 lakóházban 1083 lakos élt. Ezután a lakossága folyamatosan emelkedett 1941-ig, amikor 1102 lakosa volt. A lakosság 77%-a, a keresők 81%-a még 1960-ban is őstermelésből élt. 1959-ben megalakult a tsz. 1970-ben a körzetesítési koncepció következtében a község önálló tanácsát beintegrálták a Bucsuszentlászlói Közös Községi Tanácsba, s Nemesítés az ún. "szerepkör nélküli" községek sorsára jutott. Ekkor már csak 775 lakost írtak össze. Ennek következtében a fogyás és az elvándorlás együttesen oly mértékű, hogy a mai lakosság fele a kétszáz évvel ezelőttinek.

NÉMETFALU:

Zala megye középtájától északnyugatra fekszik, [Zalaegerszegtől](#) 15 km-re nyugatra. A [kustánszegi](#) tónál gyönyörű kilátás nyílik a dombon fekvő falura.

A falut [1266](#)-ban említik először, a neve német telepésekre utal.

Kustánszegtől északra, félreeső helyen, 280 m magas dombháton fekszik Németfalu. Északra terjedelmes szőlőterületet találunk, mint: Német-, Uj- és Kishegyet. Zala megye északnyugati részén található, Zalaegerszegtől 15 kilométerre nyugatra. Már az első írásos említésben is, 1266-ban Németfalu, arra utal, hogy német telepések éltek itt. Németfalu mindig kis népességű falu volt. A föld és az erdő adott munkát. Az elzárt, rossz közlekedési helyzetű településről sokan elköltöztek. A népesség fogyása ma is tart. A faluban 15 évvel ezelőtt katolikus kápolnát alakítottak ki egy haranglábból.

ORMÁNDLAK:

A kis település a Göcsej központi vonulataitól kissé északra helyezkedik el. Itt a dombok magassága 250 méter körüli és a kis vízfolyások mély eróziós völgyeket mélyítettek ki.

Említése a Mohács előtti időben csak 1385-ből maradt fenn. A 16. században 5-8 jobbágyportát bírnak a Laak et Ormand területén elő uraságok. 1548-ból egy hiteles helyi idézés maradt fenn, mely szerint a fent nevezett Ormány István és János mint az alsólendvai Bánffy István familiárisai feldúlták egy özvegy nemesi kúriáját, s a rablott holmikat a Bánffynek Nemti (Lenti) várába vitték. Az idézést Laak et Ormand adták át. 1563-ból egy örökösök közötti osztozkodás okirata maradt ránk. Ebből tudjuk, hogy az ormandi részen volt a kúria, a másikon pedig puszták területek is voltak. Dúlónevekként említik a laki részen Lakyhegh nevét, valamint a feltételezhetően szőlővel beültetett Egyedzelew (Egyedszőlő) és Pynczeszelew (Pincseszőlő) részt. Feljegyezték azt is, hogy van egy kétkerekű malom is a patakon.

1564-ben Ormandy Bálint, János, Benedek, Ferenc és Pál nevét jegyzi fel a dikális iratok összeírója. 1567-ben egyikük 60 forintért eladta az egyik népes jobbágytelkét, hogy súlyos betegségét Pöstyén-fürdőn kúrálhassa. Török betörést először 1576-ban jegyezték fel a krónika, ekkor lényegében elpusztult a falu. Az Ormányok utolsó oklevél szereplése a 16. század utolsó éviből származik. Talán a török dúlás során, talán a Habsburgok ellenfelei lettek, nem tudjuk. Birtokaik a Bagody dinasztia tagjaira szállnak. Azonban 1685-ben Bagody György Nagy Ferenc báró részére a többi területeivel együtt előbb elzalogosította, majd fiainak minden tiltakozása ellenére elidegenítette. A terület átadása azonban nem lehetett egyszerű, mert a fiak az ormándlakai birtokukat, Lak, Alsó- és Felső- Ormand területeket az évtizedes pereskedéseredménytelensége után visszafoglalták, a többit pedig Batthyány Ádámnak adták át. Az akció nem volt eredménytelen: az 1700-as években a Bagody család szerepel a birtokosok között. 1774-ben Bagody Mihály és András békés osztozkodásáról maradt feljegyzés.

A 19. század elején a Fehérpataki, majd a Somsics család birtokolt itt területeket. Nemesi faluként tartják számon, ahol meglehetősen sok szőlőterület volt. 103 lakójából mindössze 2 adófizető, azaz nem nemes.

A 19. század elejétől a falu a Nagylengyeli körjegyzőséghez tartozott. Elemi iskolájában egy tanító

tanított.

Ormándlakon különösen a birtoktalanok a felszabadulás előtt igen nehéz körülmények között éltek. Csak később váltotta fel a rendszeres munkavállalás lehetőségét Zalaegerszezen és másutt a summáséletet. Igazi változást azonban a Nagylengyel-Gellénháza környékén feltárt olaj és az erre alapított olajipar adta munkalehetőségek jelentették.

OZMÁNBÜK:

Zalaegerszegtől 20 km-re fekszik. Bár Zalához tartozik de a Vasi hegyhát tájegység részét képezi.

Bük első említése 14. századból származik. A falú első birtokosa a Byki család, tagjai már 1531-ben a török pusztításra hivatkozva eladták itteni két nemesi kúriájukat. A falú a török hódoltság idején a 17. században elnéptelenedett, de hamarosan újratelepült. Ozmánbükhöz tartozik de a Vas megyei Halastó községhez van közelebb a valamikor önálló 30 lelket számláló Márkus település.

PÁLFISZEG:

Pálfiszeg egy kis zsákfalú [Zalaegerszegtől](#) délnyugatra 15 km-re. A falut [Csonkahegyhát](#) mellett lekanyarodva érjük el.

A szegek sajátos települési formáját még ma is szemügyre vehetjük. A település első írásos formája 1751-ből származik Pálfiszegként. A település neve is a családi névből és a "nagy család házcsoportja" jelentésű szeg szóösszetételből származik. Pálfiszeg a Pálfy nemesi család ősi fészke. Egy részét a régi Milley család örökösei bírták. A 15-ik században mind a két család itt lakott.

PETHŐHENYE:

Zala megye, a megyeszékhelytől kb. 10 km-re K-re.

Pethőhenye története a gersei Pető családdal fonódott össze, Ördöghenyéé pedig a nevében is található Ördög családdal, amelyik 1430-tól kezdve nevezte ezt a néven.

A község első említésével első ízben 1234-ben találkozunk Hene néven. Egy 1226-os okiratban az itt található települést Henyevölgynek nevezték. 1373-ban Zsigmond király adományozta Kemend várával együtt Pető Jánosnak és Tamásnak.

1576-ban a törökök felégették. Az 1690-es úrbéri összeírás arról számol be, hogy a lakosok ekkor kezdték a felégett falut újra benépesíteni, földjeiket művelni. 1730-ban Pethőhenye területe 68 pozsonyi mérő szántó, 34 szekér szénát adó rét, 1 fenyőerdő és egy földesúri szőlőhegy évi 41 köböl bor átlaghozammal. Pethőhenye közben a Pető család birtokából átkerül a Festetics családjába.

A pethőhenyei templommal kapcsolatos első adatunk: 1740-ben fatornyú templomot építettek a két falu között a Mindenszentek tiszteletére, ezenkívül 1748-ban Szent István király tiszteletére kápolnát emeltek a szőlőhegyen.

1819-ben az összlakosság 139 fő volt. 1842-ben a házak száma 29, a lakosság száma 239 fő. Ebből 5 a polgár és kézművesek száma. 1879-ben a helységnévtárban olvasható, hogy a falu a zalaegerszegi járáshoz, a zalaszentiváni körjegyzőséghez és állami anyakönyvi kerülethez, a zalaegerszegi országgyűlési választókerülethez, a zalaegerszegi királyi törvényszékhez és adóhivatalhoz tartozott. Egyházi szempontból a veszprémi püspökség zalaszentiváni plébániájához tartozott. A legközelebbi posta és távirda Zalaszentivánon volt. A lakosság alapvetően földművelésből és bortermelésből élt. 1943-ban Pethőhenye és Ördöghenye egyesítéséből született meg Pethőhenye, melynek területe 2048

katasztrális hold lett. 1945 után sokan költöztek a közelben lévő Zalaegerszegre. Ez a folyamat mára megfordult, egyre többen választják ezt a csendes, szép fekvésű falut - mely minden közművel ellátott -, lakóhelyüknek. A lakosság nagy része Zalaegerszegen dolgozik. 1992-ben elkészült a tetszetős faluház, 1999-ben volt a Makovecz Imre által tervezett templom alapkövetétele. A templom felszentelése 2001. aug. 18-án történt.

Pethőhenye belterülete 340, külterülete 391, a zártkerti ingatlanok területe pedig 2031 hektár. Lakosainak száma 420 fő.

PETRIKERESZTÚR:

A megye északnyugati részében fekszik, Zalaegerszegtől 17 kilométerre délnyugati irányban.

1260-ban említik először Csőszai várföld (a zalai vár hírnökeinek földjét nevezték Csőszinek) határjárásában, min földet Petri (pétör) néven, s azt mondják, hogy szomszédja ennek Ormándföld, melytől el van határokkal választva. Határos volt Milejjel is.

1541-ben a vasvári káptalan Ferdinánd király rendeletére beiktatta Bánffy István az alsólendvai uradalomba, melynek tartozéka volt a helység. Az 1600-as években a török kiterjesztette hatalmát erre a területre is, így az itt lakók adófizetésre voltak kényszerítve. Az 1690-es feljegyzés török földesura egy „Pongrácz Huszain Oda Basa” nevezetű szpáhi, akinek évi 16 forinttal és természetbeni szolgáltatásokkal tartoztak, ezen kívül a szultánnak is évi 9 forintot kellett adni. A török korban 33 évig puszta volt, ezután a lakosság lassan visszatelepült. A 18. század elején a falut jobbágyok lakták, katolikus és lutheránus vallásúak.

1866-ban a Győrffy család kivált területéből és létrehozta Győrfiszeget.

A második világháborúnak 21 áldozata volt. A templomkertben hősi emlékmű áll, az I. és a II. világháborúban elesettek emlékére.

Az 1945-ös földosztás mindössze 2 embert érintett. A faluban szakszövetkezet alakult.

PÓKASZEPETK:

Zala megye északi részén, a Zala folyó partján fekvő község, körjegyzőségi székhely.

A település **Szepetk** részének első említése [1334](#)-ből való, **Pókafa** első említése [1453](#)-ból származik. A [16. század](#) végén a törökök elpusztították a minden irányból jól megközelíthető két falut, amely csak a [18. században](#) települt újra. Új lakosai kizárólag nemesek voltak.

Az [1848](#)-tól kezdve polgárosodó település kedvező fekvésének köszönhetően komoly fejlődésnek indult, amelynek nagy löketet adott az [1890](#)-ben elkészült [Ukk–Csáktornya](#) vasútvonal létrejötte, amely érinti a települést. A [20. század](#) során fejlődése lelassult, de így is megőrizte vezető szerepét a környezetében.

Pókafát és Szepetket [1943](#)-ban egyesítették.

PUSZTAEDERICS:

Közép-zalai települése, A települést K-ről, D-ről és Ny-ről 250-300 m magas dombok határolják Zalaegerszeg és Lenti városkörnyék határán, az északról húzódó Berek patak völgyében.

Pusztaderics története a XIII. századig követhető nyomon, első írásos feljegyzések 1214-ből maradtak fenn. Műemlék kápolnánk, mely a Szompácsi falurész dombján áll, ez időben épült fel. Természetesen mai formája nem az eredeti állapotot tükrözi. Órangyaloknak van felszentelve, a falu búcsúja is ehhez kötődik, szeptember első vasárnapja. A település korábban a kápolna köré épült, amely a korábbi századokban tűzvészben elpusztult. A falura korábban mezőgazdasági termelés volt jellemző, legeltetési állattartás, illetve szántóföldi termelés, ugyancsak a szompácsi falurészben malom is volt. A téveszesítéssel, a gépesítéssel lassan lecsökkent a földek megművelése, a kárpótlást követően pedig még rosszabb lett a helyzet.

A falut hatalmas zártkert veszi körül karéjban, a falu bevezető útjával párhuzamos hegyhát jelenleg is jobban művelt, de a belső hegyrészen egyre szaporodnak az elhagyott területek. Ennek több oka van: egyrészt az idős emberek egyre nehezebben művelik meg a szőlőt, de súlyosabb probléma a hatalmas vadállomány, ami a területeket veszélyezteti. Körben erdő vesz bennünket körül, rendszeresen folyik vadásztatás. Északi irányú nyitottságunkat súlyozza az abból az irányból befolyó Berek patak, amely veszélyeztetettsége abban nyilvánul meg, hogy az óriási vízgyűjtő térből felgyülemlett csapadékot itt képes kiönteni.

A falu határában található az ország egyik legnagyobb gáztárolója, ahol több millió köbméter besűrített gázt tárolnak, ez kb. 30 éve üzemel.

PUSZTASZENTLÁSZLÓ:

Pusztaszentlászló Zalaegerszegtől 25 km-re délre, a Göcsej peremén a Válicka patak völgyében fekszik. Határában van a vízvázasztó, itt ered az Alsó és Felső Válicka.

A falu első írásos említése egy 1270-es birtokadományról szóló oklevélben említik. Ekkor V. István adományozta a hűtlenségben bűnösnek találtatott Arnold fia, Miklós birtokát Ponych zalai ispánnak. Ám régészeti ásatások bizonyítják, hogy a mai falutól északnyugati irányban már a kora Árpád-korban létezett egy határvédelmet ellátó település, községünk elődje. 1356-ban már a Hahóti család tulajdonában volt a terület.

A XIV. század végén, és a XV. század elején a Barlahidai családnak volt birtoka, valamint részjószága volt itt Csániki Jánosnak. 1511-ben Szentlászlai László fia, Istvánról olvasunk, akit a nádor iktatott be itteni birtokaiba. Az 1500-as évekből ránk maradt iratok birtokadományozásokról, rablásokról, pereskedésekről tanúskodnak. A török hódoltság korában 1690-ben a kanizsai összeírás szerint községünknek két földesura is volt: Kery Ferenc, és a kanizsai Durath Iszpahya. Az 1760-as és 70-es években Forintos Ádám uralja a vidéket. 1784-ben pedig már a Sümeghy család tagjai vannak tulajdonosként feltüntetve.

Az 1700-as évek végén, a községben összeírt családok száma 37, zömmel magyar volt. Ez 215 főt jelentett, köztük sok volt a népes család. A községnek semmi jövedelme nem volt, szőlőhegye csak saját szükségletre termelt. A földesúrnak heti egy napi igás, vagy gyalogrobottal szolgáltak. Kilencedet nem fizettek semmilyen termény után, egyházi tizedet nem adtak. Egerszeg mezőváros piacára jártak, búzát, rozsot termeltek, házikertjeik, gyümölcsöseik voltak.

Az 1841-es összeírás alapján, községünkben az ágostai hitvallásúak (evangélikusok) száma jóval magasabb volt, mint a katolikusoké. Ez a járás többi falujával összehasonlítva is szembetűnő.

Az 1800-as évekből származó nemesi összeírások tanúsága szerint a Nagy és Oszterhueber nemesi családok tagjai a birtokosok.

1846-ban az ország minden részéről pénzadományok gyűltek, az evangélikus imaház felépítésére.

1848-ban a forradalom forgószele községünket is elérte. Községünk és a szomszédos falvak parasztjai összefogtak földesuraik ellen. A megmozdulásukat a hatósági erő elfojtotta. A szabadságharc honvédeinek névtárában tíz pusztaszentlászlói hős szerepel.

Püspöky Gráciánt, aki Buda várának visszavételekor szerzett elévülhetetlen érdemeket. A hős zászlóvivő a községhez tartozó Válicka-pusztai temetőben nyugszik.

A község akkori földbirtokosának, Oszterhueber Tarányi Józsefnek volt felesége Deák Klára. A szabadságharc idején Deák Ferenc folyamatosan tájékoztatta sógorát a legfontosabb eseményekről és a hozzájuk fűzött véleményéről. Leveleiben sohasem feledkezett meg nővéréről.

Eötvös Károly életrajzi műve szerint a haza bölcse 1855 és 1870 között a legtöbb nyarat – ha csak tehette – nővérénél Pusztaszentlászlón töltötte. Innen levelezett ismerőseivel és hivatalos ügyekben is. A levelezésen kívül, személyesen is itt találkozott több országos jelentőségű államférfival (Tisza Kálmán, Nyáry Pál, Kemény Zsigmond), itt készítették elő és szövegezték meg az 1867-es kiegyezés dokumentumát.

Az 1890-es évektől a képviselő-testületi jegyzőkönyvek nyújtanak falunk életéről hiteles tájékoztatást.

1909-ben szükségessé vált egy római katolikus iskola felállítása is, mivel a falu evangélikus iskolája már nem volt képes az összes tankötelet befogadni.

Az I. világháború a falu fejlődését különösebben nem érintette, az elesettek emlékét a hősi emlékmű őrzi. A világháború után, 1926-ban községünkben is levante egyesület alakult.

A '30-as években a Gazdacím tár adatai alapján Pusztaszentlászló birtokosai Nagy Istvánné és gyermekei, a Pörnecei család, a község úrbéres közbirtokossága és Tarányi Ferenc.

A II. világháborúban községünkben sok hős áldozta életét, emléküket az utódok napjainkban is kegyelettel őrzik.

1941-ben bukkantak e területen kőolajra a MAORT (Magyar Amerikai Olajipari Részvénytársaság) kutatói. Az olajipari termelés beindulása és a szakemberek letelepedése jelentős gazdasági és szellemi fellendülést hozott, valamint munkalehetőséget biztosított a falu lakosai számára. Az olajipar fejlődésének időszakában a labdarúgó-csapat az NB III-ban szerepelt.

A háború végén a kőolaj felbecsülhetetlen értéknek számított, ezért ragaszkodott e területhez a német hadsereg, és a „felszabadító” szovjet katonák is az olajkutatás miatt hagytak őrséget a községben.

1947-ben falunk lakosainak régi vágya teljesült: megkezdődött a földosztás, melynek során 544 kat. hold földterület került kiosztásra.

1948-ban államosították katolikus iskolánkat. A felújított iskolát 1954-ben avatták fel. A felső tagozat 1971-től Söjtörré került, majd 1977-ben sor került a teljes körzetesítésre.

Az '50-es években kezdett el működni a Haladás Mezőgazdasági Termelőszövetkezet.

Ezt követően a községben számos fejlesztés és újítás történt. kertészet létesült, a '60-as években több évig hévvizes strandfürdő működött az olajtelep szomszédságában.

1969 és 1990 között Pusztaszentlászló Söjtör társközsége volt.

A rendszerváltással a falunak saját önkormányzata és képviselőtestülete lett, majd 1991-ben felavattuk az újonnan felépült általános iskolát. A gyermeklétszám folyamatos csökkenésével 2007-ben végleg megszűnt az általános iskolai képzés, a diákok a szomszédos Söjtörré és Puatamagyaródra járnak iskolába, az óvoda a Söjtöri Deák Ferenc Általános Iskola és Napköziotthonos Óvoda tagóvodája lett. 2007-től az iskola épületében a Szala Waldorf Madárfa Iskola diákjai tanulnak. Az önkormányzat 2007-től körjegyzőséget alakított Söjtör Község Önkormányzatával. A termálvízre alapozva 2003-ban termálfürdő építésébe kezdett, majd egy vállalkozónak továbbadva, a mű továbbépítését követően várhatóan 2009. májusában megnyílik a termálfürdő.

SALOMVÁR:

Salomvár község Magyarország nyugati régiójában, Zala megyében, az osztrák és a szlovén határtól mindössze 10-25 km-re a Zala folyó jobb partján fekszik 150-200 m magas észak-déli irányú dombok tövében. A legközelebbi városok keletre Zalaegerszeg, nyugatra Zalalövő, délre Lenti, északra Körmend. Zalaegerszeg a megyeközpont 15 km-re van a településtől. Salomvár a térség legmeghatározóbb kistájához a Felső-Zalavölgyhöz tartozik. Éghajlata mérsékelt hűvös-mérsékelt nedves.

Salomvár község a Zala folyó déli partján és a partra lefutó dombokon fekszik. A dombok a felszíni vizek (patakok, árkok, időszakos vízfolyások) által tagoltak. A dombtetők 248 – 234 Bf. szinten találhatóak, a folyóparti síkság ehhez képest 65 – 70 m-el mélyebben, a 175,0 Bf. szinten van. A falu beépített területei 150 – 200 m-re közelítik meg a folyópartot, de felnyúlnak a dombok aljába is.

A település az Árpád-házi királyok alatt királyi birtok volt, így jutott a II. András király gyermekeit nevelő Salamon mester birtokába. 1213-ban a német uralom ellen fellázadó főurak a pilisi erdőben meggyilkolták Gertrúd királynét és német vendégei egy részét. A királyi gyermekeket, így elsősorban a trónörökös Béla herceget (későbbi IV. Béla királyunk) halálra keresték. Miska vasvári ispán és fia Salamon mester rejtették el a gyermeket. Ezért a tettéért kapta a Halicsi hadjáratból hazatérő II. Andrástól a nekünk oly kedves Salamonnak” nevezett Salamon mester 1213-ban Harkály falut, mely a mostani Salomvár határában volt.

Salamon, vagy hasonló nevű fia építtetett a Zala folyó mentén várkastélyt, amelyről Salamonvárárt, a későbbi Salamonvári családot is elnevezték.

1323-ban a falu Károly Róberttől vásárjogot kap, sőt hídvámszedési jogot is.

Salamonvára 1445-ben már oppidum, azaz mezővárosként van egyes iratokban említve.

1522-ben egy lólopással kapcsolatos feljegyzésben szerepel először Salomvára oppidum kifejezés a Salamonvára helyett.

A mohácsi csata utáni zűrzavar a település életében is nyomon követhető. A folytonos török betörések miatt a jobbágyok, szolgák elszökdöstek, elbújdosnak. A legnagyobb csapás a törökök részéről azonban nem igazán a falut, hanem messze földön híres szőlőbirtokát érte. Ez 1648-ban történt. A falut ekkor nem érte támadás, mert a Zala folyó mentén óriási mocsaras rész volt és a törökök nem tudtak rajta átkelni.

1690-ben a falu török földesura Hadzsi Ibrahim volt.

A kisegyezést követően Csutor Imre földbirtokos neve emeli a település tekintélyét, aki 1865-66-ban Zala megye főjegyzője volt. A Csutor család kastélya a mai Kultúrház helyén állt, a mai Vass utca volt a kastélypark, melyet 1945 után parcelláztak fel házhelyeknek.

A Csutor család birtokát az Eitner család örökölte. Idősebb Eitner Sándor felesége volt a Csutor család leszármazottja. Övök volt Kurta-major, Erdeifalu, Ákosfa és Szélgöy egy része. Kurta majorban óriási kastélyt építettek a múlt század végén körülötte óriási gondozott parkkal. Innen irányították az erdeifalusi birtokot. A két majorban összesen 50 család élt.

SÁRHIDA:

Sárhida község Zala megye középső részén, Zalaegerszegtől 6 km-re délre található. Szomszédos települések: északról Bocföldre, észak-keletről Csatár, nyugatról és délről Bak, valamint keletről Pölöske. A község légvonalban Szlovéniától és Horvátországtól mintegy 25 km-re, Ausztriától 35 km-re helyezkedik el.

A községet magába foglaló Válicka-völgye kistérség földrajzilag a Zalai-dombság ölében elhelyezkedő vidék. A falu jobbára a völgyekbe, domboldalakra települt.

A község a török pusztításig a mai Arany János utca déli (alsó) szakaszának térségében helyezkedett el. Volt ott egy feljáró út, ami nyugati irányban a dombos erdőségbe vezetett. A török korban ott alakult ki az a falurész, ami jelenleg is megvan. Az első település - a területnagyság és az elhelyezkedés alapján - valószínűsíthetően mintegy 150-200 főt számlált. Az oklevelek, amelyek főként birtok- és periratok, tanúsítják, hogy élő, gazdálkodó községről van szó, ahol főként az alábbi családnevek fordultak elő: Őr (1408), Gál (1411), Sárhydai (1463), Csentericz, Gálfi, Hencsei, Pethe (1512). Egy 1542-ből származó latin nyelvű jegyzőkönyvben szerepel Sárhydai Pál neve is Paulus de Sarhyda alakban. 1641-ben a törökök felégették a feljáró út mellett lévő falut. A lakosság védettebb helyre, a közeli erdőbe, illetve annak irtásterületeire költözött. A dombok és az erdő által védett házakat a portyázó török már nem vette észre.

Abban az időben a sárhidaiak Bakra jártak templomba. Később a török kor után a környék egyházi központja Csatár lett. Mária Terézia elrendelte az anyakönyvvezetést, s attól kezdve pontos feljegyzések vannak a születésekről, házasságkötésekről, elhalálozásokról. E feljegyzések akkoriban latin nyelven íródtak.

Korabeli elbeszélések, forrásmunkák és más kordokumentumok alapján megállapítható, hogy Sárhida történetében nem fordultak elő különleges események, mint pl. tűzvész, pestisjárvány, stb. A mindenkori faluközösség élte a lankás dombok közötti zárt, csendes életét. Lázadások, zendülések ebben a térségben nem voltak.

Az 1848-49-es forradalom és szabadságharcban viszont már részt vettek a községből. Emléküket a falu főterén 1993-ban felállított kopjafa őrzi, rajta a tizenhárom honvéd nevével. A forradalom utáni időszak, majd a kiegyezés kora is csendes eseménytelenségben telt.

1820-ig a sárhidai gyerekek Csatarba jártak iskolába. Az analfabétizmus nagyfokú volt, mindössze néhányan tudtak írni és olvasni. Sárhidán csak 1878-ban épült meg az iskola az Eötvös-féle népiskolai törvény értelmében. 1923-ig mindig csak egy tanítója volt a falunak, majd az ezt követő években a növekvő gyereklétszám miatt már két tanító nevelte a fiatalokat. Kiemelkedő szerepe van a falu iskoláztatásában Némethy Miklós és felesége tanító házaspárnak, akiknek emlékét emléktábla őrzi a régi iskolaépület (jelenleg óvoda) falán, és az alsótagozatos iskola a tanító úr nevét viseli.

Az iskola létrejöttén kívül a múlt század 90-es éveiben az oláh cigányok megjelenése hozott némi változást. Az 1860-as években jelent meg az első család a faluban. Ekhós szekérrel járták a vidéket és kb. egy hetet töltöttek a falu szélén. Itt tartózkodásuk ideje alatt született a családban egy újabb fiú, akit a községben anyakönyveztek. Felnőtt korában összeütközésbe került a törvénnyel, majd az 1890-es években visszatoloncolták a szülőfalujába. Letelepedett, családot alapított, és megkezdődött a népesedés. 1940-ben számuk már elérte a 90 főt.

1944-ben a II. világháború utolsó hullámában deportálták őket. Többségüket munkatáborokban dolgoztatták, de közülük nyolcan soha nem térhettek vissza, Dachauban gázkamrában fejezték be életüket.

Számuk jelenleg mintegy 130 fő, akik zömmel az Arany János utcában laknak. Az 1970-es évektől kezdődően több vegyes házasság is előfordult. A cigányság a falu lakosságának mintegy 16%-át teszi ki, de ez az arány a 14 év alatti fiatalok esetében 30%.

A világháborúk viharai nem hagyták érintetlenül ezt a térséget sem. Az I. világháború áldozatainak száma 24 fő, a II. világháborúé pedig 28 fő volt, akiknek méltó emléket 1992-ben sikerült állítani

SÖJTÖR:

Zala megye közepén, Zalaegerszegtől 25 km-re, Nagykanizsától 35 km-re fekszik.

Az első olyan adat, amely már nevet is őriz ebből a térségből, az itt élő falut Söjtörnek mondja. II. András (Endre) Ederics (ma Pusztaederics) várföldjét adományként határaival körülíró, 1214-ben kelt oklevelében olvasható, hogy a nevezett terület (Ederics) keleti szomszédságában, a Válicka forrásánál a sehteriek (sejteriek) földjei fekszenek. A falu jogállásáról is viszonylag korai írásos adattal rendelkezünk. 1259-ben a települést és népét a zalai várhoz (Zalavárhoz) tartozónak említik.

Söjtör az Ős-Rába erősen tagolt hordalékkúpján kialakult Észak-Göcseji-dombság határmezsgyéjén, de már az úgynevezett Kelet-Zalai-dombság (Zalahátság) területén fekszik. Göcsejnek is peremvidéke – határhelyzetét néprajza is mutatja –, s ezen etnikailag egységes tömbhöz Gönczi Ferenc szerint mégiscsak odasorolható.

A tájegység legfőbb sajátossága, hogy az itt fekvő, agyaggal, homokkal, lösszel borított pannon táblát (az évszázmilliókkal korábban az egész Kárpát-medencét meghódító Pannon-tenger emlékét őrzi elnevezése) észak-déli irányú völgyek egymással párhuzamos hátakra tagolják. Nyugatról kelet felé sorolva az első a Tófej felőli oldalon dombsorral záruló Zalaszentmihály-Söjtöri-hát, amelyet a Felső-Válicka és a Principális-csatorna fog közre. Söjtör az egyik települése. A következő a Zalaapáti-hát (a Principálistól keletre), végül a Túrje-Zalavári-hát következik, lezárva a tájegységét. A táblát hátakra – völgyek közötti, azok talpához viszonyítva magas-dombsos földnyelvekre – szabdaló vízfolyások (egy ezek közül a Válicka) a valamikori Ős-Duna elhagyott medreinek valamelyikét járják. Akkor alakultak ki, amikor még nem innen vagy száz kilométerrel keletebbre igyekezett dél felé Magyarország legnagyobb folyója.

Söjtör neve Deák Ferenc szülőhelyeként vált ismertté. A házat 2003-ban teljes felújításon esett át a körülötte lévő szép parkkal együtt. A létesítmény ma is sok látogatót vonz. Körülötte részben

önkormányzati tulajdonban lévő területek vannak. Műemléki, illetve turisztikai szempontból is előnyös lenne az egykor a szülőházhoz tartozó cselédház újbóli felépítése.

SZENTKOZMADOMBJA:

[Zalaegerszegtől](#) 24 km-re délnyugatra, [Lentitől](#) 31 km-re északkeleti irányban található. A község a [Zalai-dombság](#) közepén húzódó hegyháton terül el. Vizeit a Bécsi és a Szigeti patak gyűjti össze.

A falu legkorábbi birtokosait nem ismerjük, azonban egy [1490](#)-ből származó irat szerint György nagybaki plébános vallja, hogy Bezerédy László és néhai Bezerédy György özvegye, Margaretha teljes telküket Tarnok *Zenth-kozmadamjan* posseessiokban 40 magyar forintokért elzálogosították Peleskei Erdegh Miklósnak. Az [1513](#)-as adójegyzék Ewry Kozmadamyan nevű falut sorolt fel Kerbely Tófej, Sompács helységek szomszédságában.

A Bezerédyek még később ismét birtokosok lettek, ugyanis [1564](#)-ben [Miksa](#) császár és király nova donatio-t ad a Bezeréd családnak Zenth-kozmadamjan possessioban. Mintegy 300 éven át a falu életét meghatározó birtokosok. [1550](#)-54-ben *Tárnokikozmadamján*nak Mihály a plébánosa.

Egy per szerint [1568](#)-ban a szántói Bottka testvérek jobbágyokkal elfoglaltatták a "Bezerédi testvérek kegyurasága alatt álló szent Cozma és Damian tiszteletésre épült egyház 12 hold földjét".

A következő évszázadból nincsen említésre érdemes adat, a [Bezerédj család](#) folyamatosan birtokos, s gyakorolja a templom kegyuraságát.

A [török időkben](#) a települést a portyázó csapatok sem kímélték. A [17. század](#) utolsó évtizedeiben pusztá lett, csak [1693](#) után kezdett benépesülni.

Fennmaradt Bezerédi Ferenc és a jobbágyok közötti [1725](#)-ben kelt contractus, melyet Zala megye officialisai előtt kötöttek. Ebben a jobbágyok kérésére a Bezerédi Ferenc jóváhagyja, hogy tekintettel arra, hogy a földesúri major messze van, a parasztok a [robottól](#) megszabaduljanak, helyette árendásai legyenek azok. Feltételeik kedveztek a parasztoknak. Kertjeik után, melyekben kendert, mákot és zöldségféléket szoktak termelni, semmiféle [tizedet](#) nem kell, hogy adjanak. Minden helyes gazda megadja ajándékként a földesúrnak a karácsonyi kappant, a zsellérek együttesen adnak egyet. Az őri pusztát tized ellenében szabadon bírhatták. Bezerédi azt is kikötötte, hogy a parasztok kötelesek a természetben kért gabonatedet a lakóhelyére szállítani.

[1749](#)-ben Bezerédy Ádám és Bezerédy István földesurak igen szigorú falusi rendfenntartást adtak ki. Kikötik, hogy a falubeli előljárók istenfélő, jámbor emberek legyenek (ha káromkodnak, 1 forint bírságot fizessenek, felét a templomnak). A panaszosoknak panaszpénzt kell letenni, a bírának két hét alatt kellett döntenie. Ha késik a döntés, "mindenik közölük, ötven pálczát bizonyosan szenvedni fog". A közös terhek szétosztásánál úgy kellett eljárniuk, hogy akinek több van, arra több terhet kell osztani. Gyalázkodás esetén "nyelves pénzt" kellett fizetni, ha a rágalmazó nem fizet, a büntetés kaloda és 24 botütés. Az urasággal való szembeszegülést szintén kalodával és korbáccsal büntették. A tilalmas erdők tilalmasságának megszegőit pénzbírsággal sújtották. A bírák és esküdtek sértegetéséért kaloda és 50 botütés járt. S végül: "ha a bírák a közjó érdekében öszveparancsolják valamire a lakosságot, de akadna olyan, aki nem jön el ilyenkor, azt lánkra kell verni, s amíg 25 pénzt le nem tesz bírságként, nem szabad szabadságra engedni."

[1751](#)-ben a Bezerédyek megújították az árendás szerződését, [1761](#)-ben pedig [úrbéri](#) szerződést kötnek.

A modern közigazgatás megszervezésekor a novai járás kisközsége a zalatárnoki körjegyzőséghez tartozott. Az anyakönyv-vezetést is ott végezték. Közorvos Nován volt. [1925](#)-ben 1 tantermes községi elemi iskolája volt. A faluban egy kiskereskedő működött. Tíz évvel később területe 1156 kataszteri hold, lélekszáma 519 volt. 94 lakóház volt. A legnagyobb birtokos Schwarcz Mór volt, akinek Vilmamajorban volt birtoka, 197 kataszteri holddal.

A [második világháborúnak](#) 14 áldozata volt a községből.

1949-ben elcsatolták a községtől Vilnamajor és Külsőtanya területét Gutorfödéhez. A falu területe ekkor 505 hektár volt, s a 105 lakóházban 465 fő lakott.

TESKÁND:

Teskánd Zala megyében, Zalaegerszegtől 5 km-re a Zala folyó völgyében, a Göcseji tájegység bejáratánál fekszik. A községet átszeli a Szentmihályfai patak, mely a közeli Zala folyóba torkollik.

A település első írásos említése az 1271 évekből ered, majd az 1690. évi úrbéri összeírásból kiderül, a török időkben is lakott településként tartják számon. Nem néptelenedett el, ebben komoly szerepet játszik Egerszeg várához való közelség. Megjelent a vasút, a portalanított út, amely összekötötte a várost Göcsejfelé. Emelkedett a lakosság száma, 1976-ban 436 fő élt a településen, új utcák nyíltak. 30 év elteltével a lakosság száma két és félszeresére növekedett. 1979-ben vezeték ivóvíz, 1989-ben kiépült a gázvezeték, 1991 csillagpontos kábel tv rendszer melyen keresztül a lakosság internet hozzáférése megoldottá vált. 1998-ban elkészült a településen a csatorna hálózat. 1990-ben a tanév az újonnan épült iskolában kezdődött, óvoda több mint 25 éve működik Teskándon. Az örvendetesen növekvő gyermeklétszám miatt kinőtt óvoda helyett jelentős állami támogatással elkészült az új tanuszodás óvoda. 2006. év őszétől működteti az önkormányzat az ország egyetlen falusi bölcsődéjét. Számtalan civil egyesület, és sport egyesület, öregbíti a település hírnevét, valamint a sorra szerveződő programokkal színesíti az itt élők mindennapjait. A fent említett teljes körű települési infrastruktúra kialakítása mellett folyamatosan pályázik az önkormányzat az országos, regionális és megyei források elnyerésére. A nyertes projektek eredményeképp jelentős beruházások, fejlesztések valósultak meg településünkön.

TÓFEJ:

Zala megye középső részén, Zalaegerszegtől mintegy 20 Km-re, délnyugati irányban fekszik, a Zalaegerszeg- Rédics vasútvonal mentén. A települést a Göcsej keleti peremén találjuk. Részben dombos, részben völgyben fekvő, a valamikori postaút mellet lévő település. A Berek-patak felső folyása itt az agyagos dombvonulatba vág bele, felszínre hozva a kiváló kerámia-alapanyagot. Az itteni hajdani tó, pontosabban a völgy egy részét kitöltő mocsaras terület völgyi vízválasztó. Az északi irányba futó Tómeleki patak a Balaton, a Berek patak pedig a Mura vízgyűjtőjéhez tartozik.

Tófej területét a 16. század utolsó harmadáig a Hassaghi család birtokolta. Ez időtől kezdve 1945-ig sűrűn cserélődött a feljegyzett birtokosok névsora. A török időkben a falut többször éri támadás, különösen Kanizsa török kézre kerülése után. Ez a terület Zalaegerszeg végvárrá válása után tartozott oda jelteni, ha veszélyt észleltek. A török hadak pusztításának vált áldozatává a község temploma, mely a török alóli felszabadulás után torony és tetőzet nélkül maradt. Az 1700-as években konszolidálódott a falu. Nőtt a lakosság létszáma, nőtt a megművelt terület nagysága, a tenyésztett állatok száma. A feljegyzésekből tudjuk, hogy 1728-ban már itt lakott a környék "ludi magister"-e, vagyis tanítója. A 18. Század első felében a község újra katolikus. 1830-ban a szombathelyi püspökség látogatása szerint: Tófej Zalatárnok leányegyháza. Újra van saját imahelye, egy kápolna a tófeji szőlőhegyen. Az 1930-as években új templom épült, a lelkeszség címe: Tófej-Lórántháza. 1935-ben a lakosság száma 859 fő. Egy katolikus népiskolája és egy téglagyára van. 1903-ban létesült a katolikus népiskola. 1925-ben egy tanteremben két tanerő foglalkozott a kisdíákokkal. 1948-ban az iskolát 8 osztályossá szervezték át. A későbbi fejlesztések nyomán megszervezik az osztott tanítást. Az iskolakörzetesítés révén /1967-68/ ide kerülnek a szomszéd kisközségek, Pusztaderics és Baktüttös felső tagozatosai is. 1945-ben felosztják a nagyobb birtokokat. Termelőszövetkezetet 1959-ben szerveztek. Ezt hamarosan egyesítik a hencsepusztai és a lórántházi tsz-szel. A tófeji szövetkezetbe a pusztadericsi Hegyalja 1968-ban, a baktüttösi Gyöngyvirág 1969-ben olvadt be. A közeli olajipar lehetővé tette, hogy a vezeték gáz már 1951-től eljusson a lakossághoz. A villany minden lakásba azonban csak 1964-ben jutott el. A község legjelentősebb üzeme, és a legnagyobb lélekszámot

foglalkoztató ipari létesítménye a kerámia üzem. Amely az itteni kitűnő vörösgyag vagyona, valamint a gázfűtés lehetőségére települt. 1964-től üzemel. A Zalakerámia ma már nemzetközileg is ismert és elismert cég. Jelenleg 400-nál több embert foglalkoztat. A falu közlekedési szempontból előnyös helyzetben van: a múlt század utolsó éveiben megnyitott Ukk-Zalaegerszeg-Csáktornya vasútvonal mentén fekszik. Autóbusz csak 1967-től jár. Infrastruktúrája lényegében teljes, urbanizált szintű. A víz, a villany 100%-os, a csatornázás és vezetékes gáz is megoldott. A telefonhálózat és kábelrendszerű TV kiépült

VASBOLDOGASSZONY:

A falu Zala megye északi részén, a vasi megyehatárhoz közel, a Sárvíz patak völgyének keleti felén terül el. Szomszédai nyugatról Egervár, északról Gősfá, délről Zalaszentlőrinc. Keletről a völgyet lezáró dombvonulat határolja. Külterületének, jelentős része erdő, rét és szőlőhegy. Egy külterületi lakott helyiség tartozik hozzá: Angela major.

A falu első írásos említése 1354-ből ismert: **Villa Boldugazzonfalua**. Később **Saary Boldogazzon**(1544.), **Boldogazzonfalwa** (1545) alakban is megjelenik neve. A Vasboldogasszony nevet **1898-ban** vette fel. Első írásos említésének időpontjában földesura a szentgotthárdi apátság, mellette kisebb birtokosok.

1630-ban Csáky László mint Szentgotthárd tartozékait adja át Győrvárral és Szentivánnal együtt Boldogasszonyfát Batthyány Ádámnak és örökösének, akik a falut többször is elzálogosítják.

1678-ban kerül Széchenyi György, majd örökösei birtokába, előbb csak ideiglenesen, majd 1732-től Batthyány Lajos végérvényesen elcseréli Széchenyi Zsigmoddal.

Az **1500-as, 1600-as** években a falu népe sokat szenvedett. Részben a portyázó törökök pusztították, részben saját földesuraik sanyargatták. 1575-ben a törökök felgyújtották a falut a falut, sokakat megöltek, vagy elvittek: Erről árulkodik meg

1679-ben is a 15 elhagyott jobbágytelek. 1619-ben Nádasdy Tamás rétjeiken halastavat létesített. Szőlőik elpusztultak. **1649** óta kétfelé is adóztak: keresztény földesuruknak és a töröknek. Az elhagyott jobbágytelkek száma 1691-ig 18-ra emelkedett.

1758-ban már 72-re nő a szőlőbirtokosok száma, akik összesen 156 vödör hegyvámot fizetnek. Vasboldogasszony műemlék jellegű templomát. 1409-ben említik először, de építését egyes stílusjegyek alapján jóval korábbra, a XIII. század második felére teszik. Szentélye és tornya középkori, hajója később épült, síkmennyezetes. Barokk oltárát hársfából faragták, rajta dúsan aranyozott keretben Mária mennybemenetelét ábrázoló dombormű. Hajójában barokk Szent Ferenc és XIX. századi Szent Vendel szobor.

Az **1698.** évi canonica visitatio során feljegyezték, hogy a templom teljesen szét van rombolva, csak a falak és a torony áll. Angyalos Boldogasszony tiszteletére épült. Harangja a faluban álló haranglábban van. A templom a falu nyugati szélén van. Fölszerelése mindössze két terítő. Plébániája a templom mellett, de elhagyatott. A templom körül kis temető. A templom Egervár filiája. A falu összes lakossága 108 fő, ebből 18 nem katolikus.

Az **1758-as** canonica visitatio a következőket jegyzi fel: A templom a Nagyasszony tiszteletére épült. Kőépítmény, szentélye boltíves, a többi része fából épült, téglával van padlózva. A kórus és a szószék is fából készült. A Nagyasszony k faragott. Egy oltára van, rajta látni a Festetics címet. A templomot romos állapotából a közösség renováltatta Festetics Kristóf közreműködésével. Felszerelése szerény: 1 kehely, 1 miseruha, 1 harang. A falu felé vezető útnál áll a gróf Széchenyi Ignác által állíttatott Mária szobor.

A falu iskolája is nagy múltra tekinthet vissza: már a XVIII. században működik. **1872-ben** téglából épül egytantermes iskolája, ahol egy tanító 104 gyermeket tanít. 1913-ban újabb tanteremmel bővül az iskola. 1942-re a tanítók száma két főre; a tanulóké 112-re növekszik. Az iskolában az oktatás 1996-ban szűnt meg, a gyermekek ettől kezdve Egerváron tanulnak.

A lakosság lélekszáma 1828-tól kezdődően szinte folyamatosan növekszik 1970-ig, majd azóta csökken.

Még századunk első felében is a lakosság megélhetésének döntő forrása a mezőgazdaság volt. Az őstermelésből élők aránya azonban az 1910 évi 89,3 %-ról 1949-ig lassan csökkent (1949-ben 84,8 %), majd az 1960-as évektől rohamosan: 1970-ben már csak 52,7 %. A XVIII. század végétől a falu iratain saját pecsétjét használta. Az ovális pecséten kezdőbetűk alatt középen címerpajzs-szerű ábra, a címerpajzsot dísz-inda veszi körül. Vasboldogasszony 1950 előtt Vas megyei település volt, a Vasvári járásba, 1872-től az egervári körjegyzőséghez tartozott.

1950 - 1969-ig közös tanácsi székhely, társközsége Gősfá. 1969-től 1990-ig Egervár társközsége. 1990-től Önálló önkormányzattal rendelkezik. Megalkotta saját címerét, zászlaját, pecsétjét.

A falunak van művelődési háza, könyvtára, kiépült a kábeltelevíziós hálózat. A településen 1951 óta van villanyvilágítás, az 1960-as években megoldották a vezetékes ivóvíz-ellátást. 1993-ban bekapcsolták a cross-bar rendszerű telefonhálózatba, kiépítésre került település vezetékes földgáz és szennyvízhálózat.

VASPÖR:

Zala és Vas megye határán fekszik, Zalaegerszegtől 25 km-rel, Körmentől 14 km-rel.

A település a Vasi hegységbe sorolható.

A faluról először IV. Béla 1238-ban kelt adományozó levele tanúskodik.

1342-ben „VOSPER”, 1440-ben „WASPER”, néven említik. A községhez tartozik Velence településrész.

A község első birtokosa a „Vasperi”, és a Telekesi családok.

1635-ben az itteni birtokokat II. Ferdinánd – Kis Lakosi Mikulich Tamás –nak adományozta, majd 1778-ban

Gróf Festetics Pál a község birtokosa.

Vaspör község külterületén található Pusztacsatár, amely a középkorban önálló település volt.

VÖCKÖND:

Zala megye észak-nyugati részén a Zala folyó völgyében Zalaegerszegtől 15 km-re helyezkedik el.

Külterülete a Zala folyó jobb partjával szomszédos.

Első írásos adatok 1451-ből valók, amikor a település a Kapornaki apátság tartozéka. 1480-ban Szent Demeter tiszteletére szentelt temploma volt. A településen 1540-ben kétkerekű malma van a Zala folyón. 1629-ben behódoltatta a falut. Így nem csak az apátnak, hanem a török császárnak is adóznia kellett. 1664-ben a török felégette a falut, amely az 1680-as években újratelepült. A Rákóczi szabadságharc végén pestis pusztította az országban, így Vöcköndön is.

1830-as években 180 fő él a faluban. 1900-ban közadakozásból megépült a Római Katolikus Templom. Ekkor 220 fő a falu lakossága.

A századfordulón Vöckönd közigazgatásilag Nemesapátihoz tartozott.

1950-ben megalakult a „Győzelem” TSZ, amely 1962-ben beolvadt a Kemendollári „Új Béke” TSZ-be.

1969-től a település a Pókaszeptki Közös Községi Tanács tagja.

1990-ből a Pókaszeptki Körjegyzőség társközsége.

ZALABOLDOGFA:

Zala megye ÉNy-i részén a Zalától balra, Zalaegerszeg határában.

Az első adat 1334-ből való. Boldogasszonyfalva a XIV. században a hasonló nevű család birtokában tűnik

fel először. 1404-ben a Gersei Pető családnak adományozta Zsigmond király. 1420-ban heti-, majd 1429-ben országos vásártartási jogot kapott a királytól, tehát városnak számított. 1438-ban a hűtlen Petők birtokait az ollári Tompa család nyerte el. Így Boldog-asszonyfalvát. Lakott maradt a török korban is. Ekkor már Boldogfa néven említik, és mezővárosi jellegét már elvesztette.

ZALACSÉB:

Zala megye. Zalaegerszegtől 15 km-re a Zalalövő felé vezető út (7411) mentén található.

1246 első írásos emlék.

1328 Károly Róbert „Cséb” birtokot András fiainak kérésére nekik adományozza. Később a Pogány nevet használták, előnevet

pedig innen választottak. A Csebi Pogány család története ezután évszázadokon keresztül összefonódik a falu történetével.

A falu neve 1908-ig Cséb volt, utána szerepel Zalacséb néven. Ma is élnek Csebi Pogány leszármazottak. A település címere az ő pajzsukról származó pajzsrészlet.

ZALAHÁSHÁGY:

A község Zalaegerszegtől 25 kilométerre, északnyugati irányban, a Zala és a Rába folyók közötti területen. Vas és Zala megye határán helyezkedik el. Belterülete a Kemeneshát délnyugati lejtőire települt, mely közel esik a halastó patak völgyéhez.

A Háshágyi-, majd a Nádasdy- és a Bessenyei-család birtokolta a falu kiterjedt határait. A jobbágyfelszabadítás után az egyetlen jelentősebb birtok a Sibrik-major volt, melyet 1945-ben felosztottak. A domínium helyén ma már csak az egykor temetkezési helyként szolgáló Sibrik-kápolna áll.

Zalaháshágy évszázadok óta szűkebb környezete vallási központjának számít. Katolikus község. Híres, román stílusú, de korábbi, Árpád-kori domborművel díszített temploma a XII. században épült. Dévai Bíró Mátyás ugyan 1535-36-ban reformálta a vidéket, de a Nádasdyak katolizációjával a falu urával együtt visszatért a katolikus Róma hitére.

A népi kultúra hagyományai - a farsangi rönkhúzás kivételével - mára elkoptak és elveszítették mozgósító erejüket.

A község lélekszáma 1960 körül volt a legmagasabb, ekkor nyolcszázan éltek Zalaháshágyon. Ma 483-an lakják. A lakosok többsége - mint annyi évszázadon át - ma is mezőgazdaságból él.

A település közigazgatásilag sokáig önálló volt, mígnem 1969-ben Vaspörrel közös tanácsba szervezték. Ma ismét önálló, polgármesteri hivatallal rendelkező község. 1992-ben kivált a Vaspör-Ozmánbük-Zalaháshágy körjegyzőségből is.

A XIII. század elején épült - a reformáció korában elfoglalt majd visszafoglalt - műemlék római katolikus templomának 1975-ös ásatásakor előkerültek a befalazott román ablakok. A templomtól keletre, a házak udvarán a háshágyi vár árcai még felismerhetők.

ZALAISTVÁND:

Zalaegerszegtől 17 km-re fekszik ÉK-i irányban.

Zalaistvánd a bronzkor óta lakott hely. A falut először 1279-ben említik az oklevelek. Ősi templomos hely, középkori templomának tornya ma is áll Pusztatorony néven. Mint a Gersei Pethő család birtoka, a falu a kemendi váruralalom része volt. A XIV.-XV. Században vásáros hely, vámja is volt. A török korban többször elpusztult, és a 18. század elején települt újjá. Ekkor a Festeticsek kemendi uradalmához tartozott. E században már jelentős volt a falu evangélikus népessége, kik 1784-ben iskolát és templomot építettek. A templom oltárképét 1872-ban Barabás Miklós festette.

ZALALÖVŐ:

Dél- Nyugaton, a Zala folyó völgyében, a 86-os számú főközlekedési út mentén fekszik.

Zalalövő város, Zala megye egyik leggazdagabb múltú települése. Történetét kezdettől fogva döntően befolyásolja, közlekedés földrajzi helyzete. Az ókortól napjainkig használt nemzetközi főútvonalat az úgynevezett „Borostyánkő” utat metszi itt a Zala folyó. A Zalától északra alakult ki Salla, a római kori városka, és az átkelőhely közelében állt Lövő török kori végvára is. A település később mezővárossá fejlődött. Évszázadokon át jelentős közlekedési és kereskedelmi csomópont, valamint járási székhely volt. A jelenlegi lakosság 3400 fő.

ZALASZENTGYÖRGY:

A falu a Zala három teraszszintjén helyezkedik el. A Kemeneshát itt ér véget, annak a Zala völgyére meredeken leereszkedő dombvonulatai határolják, melyeket a folyóra merőlegesen kifutó patakok szabdalnak fel.

Zalaegerszegtől nyugatra 13 km-re, Bagodtól nyugatra 3 km-re, Zalacsébtől keletre 4 km-re, Kávástól északra 2 km-re található. A legközelebbi város Zalalövő, 9 km-re.

Koordináták: é.sz. 46°52'20.00" k.h. 16°42'15.00"

Az első írásos feljegyzések 1326-tól találhatók. Akkor a *Reszneky család* adományozott birtoka volt. A Resznekyek 1403-ban elveszítették hűtlenség miatt. Akkor még Szentgyörgy néven említik. Az elvesztett birtokhoz tartozott a Zalán járó kétkerekű malom is. Ezeket Zsigmond király Egervári Mihálynak adományozta. 1523-ban Kanizsai László birtokolta 26 lakott jobbágy telekkel együtt. Az egervári vár tartozéka volt. 1532-ben Bécs ellen vonuló török sereg kirabolja és pusztítja. Ezt követően különböző földesurak birtokolták.

1596-ban ismét 16 porta található és a bírói ház. A Bocskay féle hadjárat után csak egy lakott és 6 elhagyott porta található.

1629-ben a török uralta a falut. Fehérvári pasának adóztak. 1643-ban a portyázó törökök szintén kirabolták és felgyújtották. 1651-ben felépítik az elmenekült jobbágyok a falut. 1664-ben a csata felé vonuló törökök szintén kirabolják a falut és elpusztítják. A templom megmenekül a pusztulástól. 1676-ban Széchenyi György kalocsai érsek megvásárolja.

A község területe 1697-ben tiszta úrbéres falu volt.

1706. November 6-án és 7-én a Győrvári csata alkalmával szintén kirabolják és felgyújtják a falut. Ezt követően újra lakott települést alakítanak ki. A kialakítás következtében a Szélvíz patakon már fafűrészelőt telepítenek. Tanítói lakást alakítanak ki, a tanító a 6 gyereket a saját lakásán tanítja. Ebben az időszakban létrehozott településen már kocsmá is található. A község külterületén halastavakat alakítanak ki. A XIX.sz. elején 27 házat, 57 adófizetőt és 27 jobbágyot tartanak számon. 1830-ban a Szentgyörgyi plébániához tartozik Börönd, Kávás, Zél és Cséb. Később a falut a Zala névvel hozzák összefüggésbe, így alakult ki jelenlegi neve.

ZALASZENTIVÁN:

Zala megye északi részén, Zalaegerszegtől 7 km-re északkeletre, a Zala folyó és a Sárvízpatak bal partján terül el. Keletről Kemendollárral délkeletről Alibánfával, délről Pethőhenyével, délnyugatról Zalaegerszeg-Pózvával, északról Zalaszentlőrincsel határos

A 16-17. századig viszonylag kevés forrás áll rendelkezésre. Az első írásos emlék 1237-ből származik, melyben Pannonhalma birtokként említik. Máshol pedig Szentgotthárd birtokaként is említik. 1441-től a veszprémi apátság birtokaként említik. Az 1500-as években fontos hadi út vezetett a falun keresztül. A törökök felégetik a falut. 1697-re teljesen kiheverte a török pusztítást. A Sárvízre hidat építettek, fontos kereskedelmi szerepet tölt be. Az 1560-as években a szentgotthárdi apátság a Zala folyóra malmot épít. Betelepítik a falut. 1630-ban Batthyány család birtokába kerül a falu. Az 1670-es években pedig a

Széchenyi család birtokába kerül a falu. Az 1760-as években pedig a Festetics család birtokaként említik. Mezőgazdasággal foglalkozó népek lakják, főleg katolikusok. Iskolája is innét van a falunak. Változást az 1865-ben Sopron-Nagykanizsa vasútvonal átadása jelentett. Innentől a vasút napjainkig is fontos szerepet tölt be a falu életében.

ZALASZENTLŐRINC:

Zalaszentlőrinc Zala megye északi részén, Vas megye határához közel, a Sárvíz patak völgyét keletről lezáró dombok közé ékelődve, Zalaszentiván és Vasboldogasszony között terül el, Zalaegerszegtől 7 kilométerre. Az utóbbi időig végfalu volt, a közelmúltban kiépített műút Vasboldogasszony felé is kinyitotta az átjárást

Területe már a neolitikumtól kezdődően lakott. Első írásos említése 1401: Zenthlewrync. 1401 és 1486 között a falu többször cserélt gazdát.

1651-ben azonban már Szentlőrinc faluról egyértelműen úgy fogalmaznak, hogy az gróf Nádasdy Ferenc birtoka és az egervári uradalomhoz tartozik. A törökök 1664 évi hadjárata alkalmával a falu és Fancsika elpusztult. Nádasdy Ferenc a falut újra akarja telepíteni, elmenekült lakóit visszahozni. Négy esztendőre szóló szabadságot helyez kilátásba a visszatelepülőknél. 1670-re már a falu újraterelődött, 8 lakott és 3 üresen álló telket írtak össze. A Wesselényi összeesküvésben elmarasztalt, fő- és jószágvesztésre ítélt Nádasdy Ferenc től a kincstár veszi át a javakat. A portyázó törökök 1684-ben ismét elpusztítják. 1697-ben, amikor a birtok a fiscustól Széchenyi György birtokába kerül, mindössze 5 féltelkes jobbágy él itt.

1725-ben gróf Széchenyi Zsigmond birtokainak összeírásakor már 11 jobbágyot és 14 zsellért neveznek meg.

Az 1770-es évektől a falu a Festetics család birtoka lesz és a kemendi uradalomhoz tartozik.

Szent Lőrinc tiszteletére szentelt templomát már 1382-ben említik egy oklevélben.

A II. világháború a kis községtől 18 áldozatot követelt.

A település 1950-ig a zalaszentiváni körjegyzőséghez tartozott, ezt követően 19 évig önálló tanácsközség volt. 1969-től 1990-ig Zalaszentiván társközsége. 1990-től a Zalaszentiváni Körjegyzőség hivatala intézi a hatósági ügyeit.

ZALATÁRNOK:

Göcsej keleti vonalán, Zala megye közepén, a 75-ös főút mentén található Bak és Nova között. Zalaegerszegtől délre 20 km-re.

A Tárnok nevű falvak, így Zalatárnok is fejedelmi és királyi szolganépek egy csoportjához tartoztak. A várispánságokhoz beszolgáltatott termékek kezelőinek elnevezése. Így biztosan a korai Árpádok emberei hozták létre. Bizonyítható első oklevél Zsigmond-kori, 1408-ból való. 1455-ben a Zalatárnokhoz közeli Vakolát 1455-ben említi okirat. 1529-ben Bothka család, Ferenc, Miklós valamint Imre özvegye birtokolja. A Bothka család 1564-ben egyedüli úr, 64 porta ura. A település 1572-ben Thar-nak mezővárosként volt említve. A XVII. században Hagymásy, Krepachich, Kondor, Dervalics család, Deák család neve volt említve. 1792-ben 480 lakosból 11 zsidó volt jelezve. 1830-ban Zalatárnokhoz tartozó Görbő birtokosaként jegyzik Széchenyi Istvánt. A két háború között legnagyobb birtokos család, 628 holdjuk volt. 1949-ben megalakult a termelőszövetkezet. 1954-ben befejeződött a villamosítás.

Zala Megyei Levéltár Adatbázisában megtalálható a megye helytörténeti lexikona, melyben pontos és hiteles leírás található a települések eredetéről.

<http://www.zml.hu/adatbazisok/adatbazis.ph>